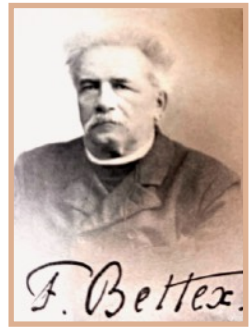

WAT DUNKT U VAN DE CHRISTUS?

DOOR F. BETTEX

UIT HET DUIJS DOOR J.W. BERKELBACH VAN DEN SPRENKEL

VIERDE DRUK - Kampen - J.H. Kok - 1923

WAT DUNKT U VAN DE CHRISTUS? WIENS ZOON IS HIJ?

(MATTHEÛS 22 : 42)

Een gewichtige vraag! Vragen zijn er tegenwoordig van allerlei aard: de sociale kwestie, de oosterse kwestie, de vraag omtrent de persoonlijke dienstplicht, de kerkelijke kwestie, de strijd over het tabaksmonopolie, over het gildewezen; wat al kwesties en vragen. Dat zijn echter alle menselijke vragen, door mensen opgeworpen en vergankelijk als al het menselijke. Zij zullen in 't vervolg plaats maken voor andere vragen, en ten slotte staat het aan een ieder vrij, zich veel of weinig, misschien wel in 't geheel niet met deze vragen bezig te houden! Hij blijft toch mens.

Doch de goddelijke vraag, aan alle mensen gericht: "Wat dunkt u van de Christus?" blijft; zij gaat een ieder aan of hij zich bezig houdt met kunst of politiek, met staathuishoudkunde of niet; of hij rijk is of arm, jong of oud, geleerd of ongeleerd. Want wanneer op het sterfbed alle andere vragen haar belangrijkheid verliezen en zonder betekenis worden, dan treedt deze vraag altijd ernstiger, altijd machtiger voor de ziel en overtreft alle aardse vragen; en eenmaal in het jongste gericht zijn alle vragen verdwenen, slechts deze is gebleven en van uw antwoord op deze vraag hangt eeuwig wel en wee af; want: de zaligheid is in geen anderen: want er is ook onder de hemel geen andere naam, die onder de mensen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden. (Handelingen 4 : 12)

Welnu: wat dunkt u van de Christus? Gij kent hem immers? Gij weet, dat hij voor 18 eeuwen uit de maagd Maria geboren werd, en dertig jaar lang als timmermanszoon in Nazareth doorbracht. Daarna, niet waar, predikte hij drie jaar in Palestina, verrichtte tal van wonderen, werd onder Pontius Pilatus gekruisigd, en stond ten derde dage van de doden op. Zo is het u ten minste van jongsaf verteld. Zó staat het in de Bijbel. Zó hoort gij u prediken elke zondag. Dit alles gelooft immers ieder Christen, of ten minste hij doet als geloofde hij het. Gij gelooft zulks ook en ik wil graag aannemen, dat gij het ernstiger, eerlijker gelooft, dan zo velen, die, wanneer men eens wat dieper met hen op deze dingen ingaat, erkennen, dat zij nog nooit er over hebben nagedacht of deze dingen zo zijn of niet; waarlijk bewijs genoeg hoe weinig deze Christus hun ter harte gaat. Maar misschien hebt gij, hoewel gij oprecht gelooft, dat alle deze dingen alzo zijn, toch slechts een historische Christus. Laat hem groter zijn, eerwaardiger, en beter dan Socrates en Luther,

hij is toch slechts een historische Christus, een beeld, dat gij u uit de Bijbelse geschiedenis hebt ontworpen.

Zal ik hem tekenen? Een schone, verheven, zachte gedaante, zoals gij ze kent van uw jeugd af uit menig prentenboek en geschilderd glas; met een lang gewaad, blauw of rood, in plooiën nederhangend; de handen opgeheven om te zegenen; omgeven door een schare van discipelen eerwaardig als hij, in passend gewaad en houding staande in het midden van een aandachtige menigte, die hem kinderen brengt om hen te zegenen. Ja zelfs de lichtkrans om zijn hoofd komt u volkomen natuurlijk en gepast voor.

Gij hebt in uw hart een ideale Christusgestalte gevormd, en gij zegt, die ziende gelijk zo menigeen: "Wanneer ik slechts geleefd had in zijn tijd, en hem gekend had, ik zou stellig in hem hebben geloofd en hem nooit hebben gekruisigd!"

De ware Christus is echter een gans andere, hij is afgedaald in veel dieper vernedering - immers hij had gedaante noch heerlijkheid - maar hij ontplooidde tegelijk een veel hogere, meer geestelijke heerlijkheid. Laat mij u eens een eenvoudig beeld mogen ontwerpen van de verhouding en stemming toen ter tijde, en van de manier waarop toen over Jezus geoordeeld werd. De bron, waaraan alles wordt ontleend, is het bericht uit dezelfde evangeliën, waaruit gij uw Christusbeeld hebt gevormd.

Onder de regering van Keizer Tiberius, terwijl de wereld vol was van het krijgsrumoer en de overwinningen der Romeinen, trad in een kleine, onaanzienlijke, verwijderde provincie van dit machtige rijk, een man op, uit een lang onderworpen stam, die in de wereld weinig betekende. Hij was nog jong, gekleed als arbeider. Hij had niets in het oog vallends, niemand kende hem, tot het gerucht zich verbreidde, dat hij afstamde uit het kleine, verachte Nazareth, timmerman was van zijn ambacht (Markus 6 : 3) en daar jarenlang met zijn vader, die er nog als timmerman leefde, gearbeid had. Mensen uit die stad herkenden hem, en zeiden, dat zij zijn vader en broeders en zusters kenden. (Mattheüs 13 : 55, 56) Deze man vertoonde behalve zekere ernst en majesteit in zijn taal niets bovenaards; hij at en dronk wat men hem voorzette, in wat gezelschap ook; hij werd moede, sliep in een vissersboot, of waar hij rust vinden kon. Hij had geen bepaalde woonplaats, bracht soms de nacht door onder de blote hemel of op de bergen en ging, naar men zei, voornamelijk met zijns gelijken, arbeiders, vissers, zelfs met bedelaars en ander veracht volk om; hij at en dronk met hen.

Daarbij verkondigde hij, zo zei men, in duistere, tamelijk onbegrijpelijke woorden heil en verlossing aan het volk; gaf zich uit voor een gezalfde, een verlosser, ja zelfs voor de Messias, de Zoon Gods; maar hij paste er wel voor op zich voor te stellen aan de leiders van het volk, hij ontweek koning Herodes en de stadhouder Pontius Pilatus; hij stelde zich niet in betrekking met de hogepriester; hij wilde zelfs heel en al niets weten van de priesters, aan wie toch naar de wet van Mozes, de dienst des Heeren was toevertrouwd, en evenmin van de schriftgeleerden, wier ambt het was, het volk met het woord des Heeren bekend te maken. Integendeel hij leefde maar zo eenvoudig weg voor zich zelf en speelde hoegenaamd geen kerkelijke rol.

Evenmin echter een politieke. Hij bekommerde zich niet, over het zuchten van het volk, dat zich kromde onder het ijzeren, Romeinse juk; hij gaf ontwijkende antwoorden wanneer men hem dwingen wilde positie te nemen tegenover de keizer, en verborg zich in de woestijn, als de Joden hem koning wilden maken.

Toch beweerden velen dat hij een goed man was, viel van hem geen kwaad te zeggen; hij genas zieken, troostte bedroefden, en deed, zo men zei, allerlei wonderen, waarvan zij er zelf enkele gezien hadden. Op alle deze opmerkingen, hadden echter anderen een wederwoord. Zij hadden naar hem een onderzoek ingesteld bij de oudsten des volks, bij de priesters, thuis in de Schriften, bij de hoogstgeplaatste en meest geachte geestelijken; deze moesten het toch 't best weten. Met beslistheid hadden deze echter gezegd: "Wij weten dat deze mens een zondaar is." (Johannes 2 : 24) Zij hadden echter nog meer bezwaren. Volgens de profeten moest de Messias uit Bethlehem komen; deze Jezus echter kwam uit Nazareth, uit Nazareth, daarover waren allen 't eens, uit Nazareth was nooit een enkel profeet gekomen! En wat nu de wonderen aangaat, die hij verricht zou hebben: deze mens had een duivel, door Beëlzebul dreef hij de duivelen uit. (Markus 3 : 22) Dan werden er over die wonderen nog veel leugens verteld. Hij had zelf bij het bed van Jaïrus' dochtertje, dat hij schijnbaar van de doden had opgewekt, erkend, dat zij niet dood was, zij sliep slechts. Wat Lazarus betrof, nu ja deze behoorde met zijn zusters tot de intiemste vrienden van Jezus. Nu is het immers gemakkelijk na te gaan, hoe deze vier met elkaar het afgesproken wonder van de schijnbare opwekking uit de doden in elkaar hadden gezet. Men vertelde ook wel van andere wonderen; wie was er echter bij geweest toen hij over de zee wandelde; niemand als een paar vissers, verslagen van schrik, zijn makkers, die zich bij nacht allerlei verbeeldden. Het was immers duidelijk, dat hij op de oever hen tegemoet was gekomen, want zij beweerden zelf, dadelijk aan de plaats hunner bestemming te zijn geweest. Ook zou hij duizenden gespijzigd hebben met een paar broden en weinige vissen, maar wie had onder al die duizenden nu eens goed nagegaan, hoeveel zijn discipelen stilletjes bij zich hadden. Daarenboven, wie weet niet, hoe een domme, bijgelovige schare alles gelooft, wat men haar voortovert en daarna allerlei overdreven verhalen van doodnatuurlijke dingen in de wereld brengt.

Daarbij kwam nog wat anders, vervolgden de priesters. Deze mens, die zich in godslasterlijke redenen voor Gods zoon uitgeeft, ja, als men zijn duistere woorden goed verstaat, voor God zelf, heeft ondanks zijn voorgewende almacht, niet het geringste wonder gedaan, om zijn aanhanger, de leugenprofeet (Mattheüs 21 : 25), Johannes de Doper, te redden, toen deze door de koning gevangen genomen en onthoofd werd. Ja hij heeft zich óf uit vrees óf uit een gevoel van onmacht met zijn aanhangers in de woestijn verborgen. (Mattheüs 15 : 13) Maar toen wij priesters en schriftgeleerden hem tweemaal in 't openbaar uitdaagden, voor ons een teken te doen en wel uit de hemel om alle bedrog te voorkomen (Lukas 11 : 16; Markus 8 : 11, 13, Mattheüs 16 : 2-4) zocht hij beide malen een uitvlucht. Eens antwoordde hij: "Dit geslacht verlangt een teken, hun zal geen teken gegeven worden, dan het teken van Jona de profeet." De anderen keer ging hij eenvoudig heen. "Kortom", zo eindigden deze godvrezende mannen hun gesprek, "zijt gij ook verleid? Heeft iemand uit de oversten in hem geloofd of uit de Farizeeën? Maar deze schare, die de wet niet weet, is vervloekt." (Johannes 7: 47-49)

Ook zijn broeders geloofden niet in hem. (Johannes 7 : 3-5) Deze kenden hem toch het beste; dertig jaren hadden zij met hem onder één dak gewoond, aan één tafel aangezeten, dagelijks met hem gearbeid en gerust. Doch zij zagen niets goddelijks in hem; zij konden het zich niet begrijpen, hoe hun broeder op eens er toe kwam zich uit te geven voor de zoon Gods. Ja zij beklagden zich zeer, dat zij om deze dweepzieken broeder zoveel spotternij moesten verduren. Want altijd, toen en thans, steken de mensen de draak met alles wat zij niet begrijpen en "de spot begint waar het begrijpen ophoudt."

Lezers, meent gij nog, dat gij zó blijmoedig, zó vol vertrouwen, zó bereidwillig zoudt hebben geloofd, dat deze onbekende door bijna alle ontwikkelden en vromer verachten pelgrim Gods Zoon was, ja God zelf, in de wereld gekomen om de wereld met God te verzoenen? Wat! Gij zoudt u gewillig hebben laten uitbannen uit de kerkelijke gemeenschap, uit uw kring! Gij zoudt u hebben verzet tegen de autoriteit van de door u vereerde kerk, tegen het gevoelen der ontwikkelden en vromen, van uw verwanten en vrienden? Gij zoudt geld en goed, ambt en betrekking verlaten hebben om hem te volgen in gezelschap van bedelaars en kreupelen van stad tot stad, door armoede, honger, smaad en spot heen? Gij zoudt hem toch, enkel en alleen om de woorden des eeuwigen levens, die uit zijnen mond uitgingen, als Gods zoon erkend hebben? Maar dan zijt gij een mens, waarlijk groot voor God, gedoopt met de Heilige Geest en met vuur, waardig om in de opstanding der rechtvaardigen naast de vissers van het meer van Gennesareth te staan. Hun toch heeft hij beloofd: "omdat gij steeds met Mij gebleven zijt in mijn verzoeken, zult gij zitten op tronen, oordelende de twaalf geslachten Israëls. (Erken hieraan de grootte van het loon, de zwaarte van de taak).

Maar neen, gij zoudt dat alles niet hebben kunnen volbrengen. Welnu, verootmoedig u dan en spreek met mij, mijn broeder: "Neen wij zouden toen ook niet in hem hebben geloofd, ook wij hadden hem gekruisigd." Denk u eens in, dat gij er bij geweest waart, dat politie en geestelijkheid, om aan deze wanorde een einde te maken, hem hadden laten gevangen nemen, voor de rechtbank brengen om zich te verantwoorden, en gij getuige geweest waart, hoe deze voorgewende Zoon Gods zich niet kon verweren, hoe hem, toen hij als een gewoon misdadiger gebonden voor zijn rechters stond, bij het verhoor geen woord ter verdediging te binnen schoot. (Mattheüs 27 : 14) Koning Herodes wilde hem graag zien, omdat hij reeds zoveel van hem gehoord had; hij perst hem toch een teken te doen, maar het schijnt, dat zijn wondermacht hem heeft verlaten, of misschien heeft hij ze nooit bezeten, want onmachtig staat hij daar, de soldaten ten spot. (Lukas 23 : 9) Eindelijk wordt hij aan 't kruis genageld. Nog eens treden voor al het volk, voor de Romeinse soldaten en hun hoofdman, voor zijn aanhangers en moeder, Gods priesters op hem toe, de besten, de meest geëerde en eersten van Gods volk. Zij spreken luid en duidelijk: "Indien gij Gods Zoon zijt, zo kom af van het kruis!" Waarlijk een billijke, duidelijke, rechtvaardige eis; en zij voegen er bij: „Wij zullen in U geloven". (Mattheüs 27 : 41, 42) Nu denkt gij, terwijl gij nog twijfelend voor zijn kruis staat, nu kan hij niet anders. Hij moet het doen. Hij is het verplicht aan zich zelf, aan zijn zending, aan ons, die in hem hebben geloofd, aan zijn vijanden, ja aan God zelf. Hij moet zich openbaren als Gods Zoon, om aan de waarheid getuigenis te geven en God te verheerlijken. Anders toch juichen zijn vijanden, eeuwig: "in de dood heeft hij het moeten erkennen, dat hij niets was, niets kon." Daal af van het kruis indien gij Gods Zoon zijt.

En wat gebeurt er? Niets. Deze schijnbare zoon des eeuwigen Gods, die was vóór Abraham, die, zoals men zegt, de elementen, de zee, de winden, de doden en de duivelen (= demonen) bevelen geeft, deze Zoon Gods, kan zich, ten dringendste daartoe aangespoord, niet eens losmaken van vier nagelen, maar roept in machteloze smart Elia om hem te helpen! Meent gij werkelijk nog, dat ge ook daar aan zijn godheid niet zoudt hebben getwijfeld? Of zoudt gij niet veeleer, in woede ontstoken om een zo in 't oog vallende zo duidelijk bewezen aanmatiging en godslastering meegeroepen hebben: "kruist hem, want hij heeft gezegd: Ik ben Gods Zoon!" (Mattheüs 27 : 43) Of meent gij, dat het op u een overweldigenden indruk zou hebben gemaakt, wanneer een paar vrouwen en enige van zijn aanhangers u later verteld hadden dat hij opgestaan en hen verschenen was, terwijl ieder ontwikkeld mens, al uw vrienden en bekenden u spottend zouden hebben gevraagd: "Zijt gij nu werkelijk ook dom, bijgelovig genoeg, om zo iets aan te nemen, terwijl het toch door een gerechtelijk onderzoek bewezen is, dat zijn discipelen bij nacht zijn gekomen en zijn lijk hebben gestolen?"

Niet waar, mijn broeder, wij willen liever God danken, dat hij, die onze zwakheid, onze geestelijke onzelfstandigheid kent, in zijn grote goedertierenheid en wijsheid ons niet in die tijd heeft doen geboren worden, want toen was het veel moeilijker in hem te geloven dan nu. Zeker, Gods Geest is almachtig; hij zou ons ook toen de ogen hebben kunnen openen, dat wij geloofd hadden: "Gij zijt Gods Zoon" Maar met onze tegenwoordige geloofskracht, met onze tegenwoordige onzelfstandigheid, zouden wij hem, honderd tegen één, evenzeer hebben veracht als de menigte en ons daardoor zwaarder oordeel op de hals hebben gehaald. Hiervoor heeft God ons bewaard. Hem daarvoor de dank! Nu hebben wij duidelijke en betrouwbare berichten over Christus en kunnen in de geschiedenis der wereld zijn woorden en werken met hunne machtige gevolgen overzien. Het is ons dus nu veel gemakkelijker ons een beeld van hem te vormen dan toen, waar wij ons even weinig als anderen aan de geestelijken invloed van onze omgeving zouden hebben kunnen onttrekken. Wij zouden hem met de deugdzame Farizeeërs voor een zondaar; met de schriftgeleerden voor een valse profeet gehouden hebben; terwijl wij met de Sadduceeërs, deze zuivere materialisten, die aan ziel noch geest geloofden, stellig het dwaze bijgeloof zouden hebben bespot. Nu leven wij echter te midden van een, ten minste in naam, christelijk volk, in een kerkelijke gemeenschap, die Christus belijdt en predikt en zich naar hem noemt. Geen kunst is het meer, zo in 't algemeen; met de anderen ook aan hem te geloven, maar nu lopen wij ook gevaar aan hem te geloven, nu ja, omdat een ieder min of meer aan hem gelooft, omdat hij thans is een persoon, wiens bestaan historisch vastgesteld is, de stichter der christelijke kerk. Dit geloof echter maakt niet zalig, want zo gelooft ook de atheïst aan hem.

II.

Wat dunkt u nu van de Christus? Dit staat wel bij u vast, dat hij een enig mens was, vol barmhartigheid en goedheid, misschien zelfs wel beschikkend over bovennatuurlijke krachten, een buitengewoon leraar, kortom een van de uitnemendste en grootste mannen, die ooit geleefd hebben; maar dat is nu eigenlijk de zaak niet. Grote mannen waren ook Socrates, Buddha, Confucius en nog in heel wat hogere zin Mozes, Elia en ook

Augustinus, Luther e. a. Is Christus dit alleen en anders niet, dan kunt gij hem vereren, maar helpen kan hij u niet. Gij zult toch niet, wanneer het op een scheiden gaat, in de bangen doodsnacht Socrates of Luther in de gebeden aanroepen? Kunnen deze uw zonden wegnemen? Kunnen zij u leiden door het donkere dal der schaduwen des doods? Want daarom gaat het. Dat is de kern van allen godsdienst.

Godsdienst is geen zedenleer, en de meest verheven zedenleer is nog bij lange na geen godsdienst. Neen, godsdienst is, en dat wel bij alle volken der wereld, in de grijze voortijd en in onze eeuw, reeds volgens de oorspronkelijke betekenis van het woord: vreze Gods. Waarom zou men echter God vrezen, die alle godsdiensten eenstemmig vereren als het goede beginsel; die zelfs de armen en ellendigen aanroepen met de naam: "de lieve God", "le bon Dieu", "il buon Dio"? Er is maar één antwoord op deze vraag: omdat de mens kwaad heeft gedaan en voortdurend het kwade doet, of wilt gij het in een Bijbels woord, omdat de mens een zondaar is. Wat zoekt alzo de godsdienstige mens? Verzoening met deze goede maar heilige God, die hij met zijn zonden vertoornd heeft. Wat zoekt de mens? Zondevergeving.

Zondevergeving zocht reeds voor eeuwen de Indiër aan de Ganges, en zoekt nu nog de Fakir in zijn zelfkastijdingen. Zondes Schuld gevoelde reeds de oude Egyptenaar. Dat getuigt het schone grafschrift: O hart, mijn hart, dat ik van mijn moeder ontvangen, in het aardse leven bezeten heb, treedt niet op als een getuige tegen mij. Klaag mij niet aan bij God! (Vgl. 1 Johannes 3 : 19-21) En hij werd eerst getroost als in de liturgie der doden de priester in Gods naam tot hem sprak: „Ik ben Atum (de ongenaakbare) die de hemel gemaakt heeft, die alle wezens schiep. Ik ben gisteren, ik ben morgen. Ik ben de wet der wet. Ik delg de zonden uit. Ik was de onreinheid af." Vergeving van zonden zocht in Mexico en Achter-Indië de arme mens gebogen onder zijn schuld, wanneer de priester met moeite de trappen beklom van de tempel, die zich als een pyramide verhief, om op de allerhoogste trede, die de vorm van een altaar had, het bloedend hart, aan het mensenoffer ontrukkt, Gode te offeren. Wat aangrijpende symboliek! Want wat kan de mensheid aan de godheid aanbieden groter, kostbaarder, dan een hart, bloedend en verbrijzeld onder schuldbewustzijn en gewetensangst.

Vergeving van zonden zochten Grieken, Romeinen en oude Germanen, Waartoe anders de offerdienst en het steeds stromende offerbloed. Zondevergiffenis dat zoeken nu nog van pool tot pool de scharen van boetelingen en offeraars, van vastenden en biddenden.

Het eerste woord in iedere godsdienst, die nog altijd waarlijk godsdienst en niet alleen wijsgerig stelsel wil zijn, is: o God, wees mij zondaar genadig! Dus is die godsdienst de beste en meest ware, die volkomen aan deze behoefte voldoet, die de knagende, verterende dorst van het arme bange mensenhart naar reinheid geheel en al lest.

Maar wie kan dat? Wie kan het schepsel verzoenen met zijn Schepper? Wie de schuld uitdelgen? Wie anders dan de Schepper zelf? Toen in de gezichten Gods een machtige engel uitriep: "Wie is waardig het boek (der schepping) te openen en zijn zegelen open te breken", kon niemand in de hemel, noch op aarde, noch onder de aarde, Cherub, mens noch duivel dat boek inzien (Openbaring 5 : 3) want het is ook het boek der schuld. En

Johannes weende zeer, waarlijk hij mocht wel, want wanneer geen enkel schepsel die zware zegelen van de schuld kan verbreken; wat dan! Maar één van de ouderlingen sprak: "Ween niet, zie de leeuw, die uit de stam van Juda is, heeft overwonnen om de zeven zegelen open te breken!" (Openbaring 5 : 1-5) Hier wordt Christus ons als een God voorgesteld, die in deze wereld nederdaalt, om de schuld te verzoenen. "In de beginne was het Woord," roept Johannes uit en van wie zou deze Galileese visser dit inzicht hebben, tenzij dan van zijn geliefde Meester zelf, "en het Woord was God, en alle dingen zijn door hetzelfde gemaakt." En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond. (Johannes 1 : 1-3, 14) Hoe echter dit vleesgeworden Woord onze schuld uitdelgt, verkondigt de profeet, als hij zijn dag in de verte aanschouwt, met dit woord: "Waarlijk hij heeft onze krankheden gedragen." En de man, van wie Christus zelf getuigde dat er onder die van vrouwen geboren waren, geen groter was dan Johannes, roept uit als hij hem ziet: "Zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld draagt"; terwijl de apostel, vervuld met de Heilige Geest, het uitspreekt: "God was in Christus de wereld met zichzelf verzoenende!" Hier dus volkomen verzoening met God, door God zelf. Welke godsdienst bood ooit de mens zulke genadegaven? Wat kan het schepsel van de Schepper meer verlangen?

III.

Hier komt echter het gezond verstand tussenbeide en heeft zijn bedenking. Hoe, Christus zou zelf God zijn? De Schepper van hemel en aarde zou dertig jaren als timmerman hebben gewerkt. Hij zou hout hebben gekocht, geschaafd en gelijmd; hij zou deuren en vensters hebben gemaakt, bestellingen aangenomen, over prijzen gesproken en voor zijn loon zich schoenen en kleren hebben gekocht? Hij, die alle dingen weet, die van eeuwigheid is, door wien en tot wien alle dingen zijn geschapen, hij zou daar 's avonds moe van het werk voor de deur van Jozefs huisje hebben gezeten en aangehoord het gepraat van de mensen om zich heen! Hij zou bij hun hoogmoedig redeneren, hun klagen en morren over God en de wereld hebben gezeten, hij zelf God. Hij, wien de ganse aarde en al de vaste sterren toebehoren, hij zou hebben gewacht tot men hem zijn dagloon uitbetaalde. De Almachtige zou moede en dorstig op de rand van de put hebben gezeten om te wachten op een teug waters; hij zou mensen hebben geklaagd, hoe bedroefd zijn ziel was, hij zou hebben gezocht en geweend, en zou eindelijk versmacht zijn van droefheid, koorts en dorst op het kruis! Niet waar, als gij dat alles u nu eens goed indenkt, gij kunt er niet bij! Uw verstand staat er voor stil!

Laat het stilstaan, mijn broeder! God heeft u verstand gegeven voor het aardse leven, om te bouwen en te planten, te trouwen en ten huwelijk gegeven te worden; voor ... ja voor alles wat er op aarde gebeurt. Voor dat alles is het verstand goed en geschikt; maar zelfs in deze dingen gaat het verstand niet zo diep, niet zo ver, niet zo hoog, als gij wel meent. Het allereenvoudigste, dat wat dagelijks voorkomt, kunt gij er niet mee begrijpen. Hoe groeit het gras, hoe wordt het stuk brood, dat voor een paar uur op uw tafel stond, reeds tot vlees en bloed in u, ja zelfs tot hersens, waarmee gij denkt? Wie begrijpt deze dingen? Nog veel minder kunt gij daarmee doorgronden de grote voorwaarden van uw bestaan; wat eigenlijk de ruimte is waarin gij leeft, wat de tijd is, die gij doorleeft. Wie weet wat stof

is, en wat geest, ja wie doorgrondt hoe eigenlijk de ziel in 't lichaam woont? Zo kunt gij deze eindige wereld, die gij ziet en tast, niet met uw verstand vatten en grijpen! Zoudt gij dan een oneindig God willen begrijpen en alzo beheersen?

Wanneer het deze God, zoals Hij zelf zegt, behaagt neder te dalen in zijn schepping, om deze met zich zelf te verzoenen, wilt gij dan, kleine zandkorrel en atoom in het heelal, Hem voorschrijven hoe Hij dat doen moet, om voor uw verstand begrijpelijk te zijn; waagt gij het zelfs uit te roepen: "Dat kan niet, God kan niet!" Laat dat toch! Erken liever, dat hier geen sprake is van een gewone zaak in de wereld der eindige dingen, die met het verstand begrepen en geoordeeld wordt. Wanneer een God mens wordt, de Schepper schepsel, dan gaat dat van zelf ons verstand, ons begrip ver te boven. Indien wij het vatten konden, indien wij het "hoe" konden begrijpen, dan was het geen goddelijke daad meer. Dan ware het volkomen ongelooflijk, want een God, die ik begrijpen kan, zou precies zo klein, zo eindig, zo beperkt zijn als ik, d.w.z. hij was geen God. Maar hier is een mysterie, ja, het mysterie van alle mysteriën! In de hemel der hemelen is geen groter, het wordt met het hart geloofd, en met het geestesoog aanschouwd!

Is God almachtig? Natuurlijk zegt een ieder, anders zou hij geen God zijn. Wanneer het nu deze almachtige God behaagt, mensen- ja dienstknechtsgestalte aan te nemen en zich te vernederen tot de dood, ja de dood des kruises, dan zeggen wij dadelijk, dat gaat niet, dat is onmogelijk! Zullen wij dan Gods almacht binden aan ons beperkt verstand en begrip en Hem voorschrijven wat Hij doen mag, hoe ver Hij mag gaan, wat goddelijk is en wat niet? Zien wij dan niet in, dat als Gods almacht besloten kon worden in ons verstand, zij geen almacht meer ware? Kan God echter een klein wonder doen, dan kan Hij ook een groot doen, want eigenlijk zijn er toch geen grote en kleine wonderen. Heeft God deze wereld geschapen, wie zou Hem dan verhinderen ook in deze wereld te verschijnen in de gedaante waarin het Hem behaagt? Hoe had dan de eniggeboren Zoon Gods moeten verschijnen, wanneer hij de wereld verlossen en haar met zich verzoenen wilde? Misschien op de wolken met vlammen vuurs en tienduizenden van engelen, zoals hij eens wederkomen zal om de wereld te oordelen? Dan was het zeker niet moeilijk geweest, hem dadelijk te erkennen als Gods Zoon, ja dan zouden zich alle mensen voor hem hebben moeten buigen. Maar aan deze grote, enige proef, wil God de mensen onderwerpen: te geloven in Jezus Christus, niet om uiterlijke glans en macht, maar om de waarheid, die uit zijn mond uitgaat. Daaraan moeten juist degenen erkend worden, die uit de waarheid, uit God geboren zijn, dat zij de stem Gods verstaan ook in dit onaanzienlijk gewaad. Wanneer de Zoon in heerlijkheid verschenen ware, zou dit doel niet bereikt zijn. Eens zullen zeer zeker de koningen en overheden en alle geslachten der aarde sidderend voor hem staan, en aan hem geloven, maar dit is een geloof, dat ook de duivelen hebben, dit geloof maakt niet zalig. Heil ons, dat Jezus Christus niet dadelijk verschenen is als God in zijn gerechtigheid, als een verterend vuur!

Hoe zou hij ons dan hebben kunnen verlossen? God heeft eenmaal in zijn almacht het heelal gegrondvest op het beginsel der rechtvaardigheid, zoals Hij tot fundament en voorwaarde van het zijn en van de wereld der zienlijke dingen bepaald heeft, dat $1 + 1 = 2$ en $2 \times 2 = 4$ is. Zo heeft Hij schuld en straf door een eeuwige wet aan elkaar verbonden. Even zeker als hij, die in het vuur springt, verbrandt, of die in de afgrond stort, verpletterd

wordt, of die in de zee valt, verdrinkt, even noodzakelijk volgt op de zonde; woede, wreekt zich ieder kwaad, en dat wel niet enkel, ja zelfs niet voornamelijk hier beneden.

Dit is niet des zondaars straf, dat een hard, onbarmhartig, toornig God hem vervolgt en kwelt, terwijl hij anders ondanks zijn schuld rustig en gelukkig zou hebben kunnen leven. Waarlijk niet! Maar door de schuld ontsteekt hij in zich zelf, in zijn ziel, die een ademtocht is van het goddelijk leven, de goddelijke toorn; hij toorn op zich zelf; hij onttrekt zich aan God, niet God aan hem, hij haat God, 't is niet God, die hem haat. En doordat hij zich afkeert van de bron, van de eeuwige grond van alle leven, werpt hij zich zelf in de armen des doods. Gods gebod is leven en zaligheid. Alle zonde is onnatuur, tegen-natuur, zelfmoord!

Maar God, die op dit beginsel der gerechtigheid zijn schepping gegrondvest heeft, is geen mens, dat Hem iets berouwen zou. Hij blijft zichzelf gelijk, Hij houdt zijn woord. God is niet, zoals zovele duizenden geloven (zij leven er ten minste naar alsof zij het geloofden) een goedig man, die desnoods zwart wit noemt; die zich zo nu en dan wel eens boos maakt over de mensen als zij het al te bont maken, maar toch altijd eindigt met te denken: men kan met dit zwakke geslacht niet naar recht handelen, men moet een weinig rekening houden met hunne zwakheid. Voor zulk een God zouden wij ook waarlijk bedanken; want onze ziel dorst naar gerechtigheid. Zij voelt het diep, zij verlangt als regel zonder uitzondering: het goede zijn loon, het: kwade zijn straf; en beide precies juist afgemeten. Anders wankelen de grondvesten der geestelijke wereld. Menigeen meent wel, dat oprecht berouw en een ernstig voornemen niet meer te zondigen, genoeg is voor God. Maar wat zou iemand krachtens zijn rechtsgevoel, krachtens zijn geweten antwoorden, wanneer een mens voor aardse rechters de volgende voorslag deed: Ik erken dat ik verleden jaar verscheiden moorden deed, maar omdat ik na die tijd niemand meer omgebracht heb en ook niet van plan ben het ooit weer te doen, reken ik op volledige, eervolle vrijspraak. Heeft men niet soms moordenaars gezien, die, ofschoon vrijgesproken door aardse rechters, vol vertwijfeling de dood zochten, omdat hun geweten hun zei: "bloed alleen verzoent bloed".

O, dwaze mensen! Zou dan God, die de gerechtigheid zelve is, aan wien gij enkel en alleen uw gerechtigheid ontleent, minder rechtvaardig zijn dan gij? Neen, alle berouw, alle goedmaken, alle nalaten van het kwade door alle mensen op aarde, wist u noch mij één enkele zonde van de ziel; een enkel klein leugentje uit uw kinderjaren, maakt de gehele mensheid in tienduizend jaren niet weer goed, zelfs al ging zij te gronde in tranen en goede werken. Slechts de straf, de absolute, evenredige straf, als vernietiging van het zondige deel of geheel wist de schuld uit. Dat is het goddelijk principe van het heelal, ingegrift in ons geweten als met diamant. En omdat nu ieder overtreden tegen een oneindige, absolute God een oneindig en absoluut overtreden is, brengt het éénzelfde straf mee. Aan de zwaarte der straf kent men de grootte der schuld.

Weliswaar heeft deze God in het Oude Testament de godvrezenden hun schuld vergeven, schijnbaar uit louter genade en barmhartigheid en belooft Hij door de profeet Ezechiël de goddeloze, dat hij leven zal indien hij zich van zijn zonden bekeert. (Ezechiël 18 : 22). Maar, wie niet enkel losse uitspraken uit de Bijbel uitneemt, doch zijn leer als geheel, en

de ganse offerdienst, die met de wet een geheel uitmaakt en een profetie is van Christus, laat spreken, ziet in dat de zaak gans anders staat. God spreekt de zondaar vrij, met het oog op de zoendood van Christus, die in zijn heiligen raad, vóór de grondlegging der wereld besloten, maar de heiligen van het oude verbond gedeeltelijk nog verborgen was. De dood van Christus brengt verzoening, zowel voor onze zonden, die op't ogenblik dat Christus zich gaf, nog lagen in verre toekomst, als voor de zonden, die in lang vervlogen eeuwen de ziel bezoedelden. "Gij zijt verlost", zo spreekt Petrus (1 Petrus 1 : 19) "door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt lam, die wel voorgekend is geweest voor de grondlegging der wereld, maar geopenbaard is in deze laatste tijden." En alle schuld en alle vergeving vat Johannes de Doper samen in dit ene machtige woord: "Zie het Lam Gods, dat de zonden der wereld draagt!"

IV.

Maar, zegt misschien deze of gene, Christus had ten minste in een meer passende omgeving kunnen geboren worden; en - om zo te zeggen - deftig kunnen verschijnen. Waarom verscheen hij als een arme, een proletariër, waarom leefde hij in een gezelschap, waarvoor een deftig ontwikkeld man zich zou schamen; waarom en dronk hij met tollenaars en zondaars? Waarom verscheen hij niet als vorst, als koningszoon, als Romeins keizer, als de hoogste, de machtigste onder de mensen? Dat schijnt menigeen Gode waardiger toe, dat kan men zich veel beter indenken! Zó zou hij toch beter hebben kunnen werken, zou meer invloed hebben geoefend, en aan de waarheid meer ingang hebben verschaft! Hoe zou hij niet, als Romeins keizer, bijvoorbeeld door woord en daad, door goddelijke wet en instelling, het goede hebben kunnen bevorderen en het kwade beteugelen, welk een krachtige, beschavende invloed zou hij niet, met geringe moeite, op de ganse wereld hebben uitgeoefend?

Nu, die zo denkt, denkt recht menselijk, maar niet goddelijk. Voor alle dingen: bij God is het onderscheid tussen koning en bedelaar niet groot. Voor Hem zijn ze gelijk, hoe onderscheiden ze ook mogen zijn voor de mens, die graag naar het uiterlijk oordeelt. Al ons onderscheid in rang is voor God schrikkelij nietig; macht en rijkdom der wereld is voor hem stof en as; aardse titels, ook de hoogste, wat betekenen ze voor Hem? In de grond der zaak zou het toch beneden de waardigheid van Christus geweest zijn, zich te tooien met zulk klatergoud. Hebben niet de beste en geestelijk het hoogst staande onder de mensen, het ten alle tijde erkend, hoe waardeloos zulk een schijn is? Waarderen wij het niet in Socrates en Diogenes, in Elia en Johannes de Doper, dat zij aardse rijkdom beneden zich achtten? Slechts wat de mens is, door zich zelf is hij waarlijk en blijft hij; wat omstandigheden, titels en waardigheden hem toebrengen, wat hij door hen meer tot stand brengt, vergaat met die titels en omstandigheden; dat is niet waarlijk, niet eeuwig. Christus wilde niet als Romeins keizer aan het Romeinse rijk wetten geven, die reeds in de middeleeuwen of ten minste thans, door de veranderde omstandigheden, niet goed meer zouden kunnen worden toegepast; hij wilde als mens aan de mensheid woorden des eeuwigens levens brengen. Daarom moest hij ook als mens, zonder meer, zonder ambt, zonder waardigheid, zonder titel, zonder positie verschijnen.

Wat nu echter zijn persoonlijk leven, zijn eigen gemak betrof, moest het hem, nadat hij eenmaal besloten had de wereld te verlossen, en daartoe uit de heerlijkheid, die hij bij de Vader had, eer de wereld was, af te dalen in de donkere diepte van een kranke, melaatse wereld, en op zich te nemen, de ongehoorde, ons begrip verre te boven gaande last van het aardse leven; in één woord nadat hij eenmaal besloten had mens te worden, moest het hem volkomen onverschillig zijn, of hij een rijk of een arm, een aanzienlijk of gering mens werd, of hij als keizer of als bedelaar hier drie en dertig jaar doorbrengen zou. Zou het ook ons niet tamelijk onverschillig zijn, wanneer wij drie en dertig jaar verbannen waren, onder de Bosjesmannen, die zo laag gezonken zijn, of wij gedurende die tijd een ketting van blauwe kralen om onzen hals mochten dragen of niet, terwijl toch zulk een ketting voor hen de hoogste eer is. Het ondraaglijke was niet voor Jezus Christus, dat hij geen fijne keuken had, of schone kleren droeg; of dat hij geen lijfwacht had, die voor hem uitging. Waarlijk ook niet, dat geen huichelachtige hovelingen zich voor hem bogen, hij toch wist, wat in 't hart des mensen is; hij had doorzien hoe leugenachtig deze eer, deze gehuichelde vrees en liefde voor de groten dezer wereld is.

Neen, de zonde der wereld drukte zwaar op hem; en het feit, dat deze wereld, die hij kwam verlossen, hem afwees met smaad en hoon, ja dat zelfs zijn discipelen zo blind en ongelovig waren, ontperste hem de weeklacht: "O, gij kleingelovigen, gij ongelovig geslacht, hoe lang zal ik nog bij ulieden zijn!" De zonde ontlokte hem tranen over 't lot van Jeruzalem!

Gesteld nu eens, dat hij als een machtig, voornaam man in deze wereld had rondgewandeld, zouden wij dan in onze blindheid niet gezegd hebben: "O, als men alles heeft wat de aarde aanbiedt; wat men slechts begeren kan, dan is het niet moeilijk rein en zonder zonde te wandelen; hij had geen verzoeking te doorstaan. Indien hij echter zoals ik te strijden had gehad met duizendvoudige nood, met voortdurende zorgen, dan zou het hem ook wel onmogelijk zijn geweest, rein en godzalig te leven. En wat zouden dan de armen, de verlatenen, de verachten dezer wereld, die juist het meest behoefte aan troost hebben, wat zou de eigenlijke mensheid aan hem hebben gehad? Want deze mensheid bestaat niet voornamelijk uit enige duizenden beschaafden, die kunst en wetenschap beoefenen, die zich rekenen tot de fatsoenlijken stand, neen de ware mensheid voor God, dat zijn de miljoenen die zonder veel van kunst en wetenschap te weten, met het aangezicht naar de grond, achter ploeg en draaibank, met bijl en bijtel dag aan dag het sober stukje brood in 't zweet huns aanschijns verdienen; van wie zo menig een zonder van theologie of filosofie iets te weten in de nood eenvoudig zucht: "Ach Heer" en zich recht kinderlijk troost met de gedachte: "God helpt". Om deze mensheid te verlossen kwam Christus in de wereld. Wat zou deze echter aan een Heiland gehad hebben, verschenen in pracht en praal als keizer of koning! Ach hij zou hun te vreemd zijn geweest, hij zou veel te ver van hen af hebben gestaan. Zij zouden aan zijn leven geen voorbeeld hebben genomen, en niet met blijdschap tot hem gegaan zijn, want hij was immers niet hunner één.

Wat God doet, doet Hij geheel en volkomen. Toen Hij besloten had mens te worden, is Hij het ook geheel en al geworden; Hij heeft toen het menselijk bestaan met al zijn moeite op zich genomen, Hij is afgedaald in de diepste diepten van armoede, behoefte en ontbering.

V.

Toch vraagt gij misschien altijd weer opnieuw met zovele duizenden van onzen tijd: Waarom was het nu toch eigenlijk nodig, dat Christus God was? Is het nu waarlijk niet voldoende, wanneer wij hem erkennen voor de grootste en beste mens, de voortreffelijkste zedenleraar, de martelaar voor de waarheid, wiens leer wij aannemen, wiens voorbeeld wij willen volgen om door een leven rein en heilig als het zijn, ons zelf met God te verzoenen en zalig te worden? Neen waarlijk, dat is niet genoeg! Christus is dat alles wel, maar dat is niet genoeg! Christus is dat alles wel, maar dat is voor hem bijkomstig, een nevenzaak; vóór alle dingen is hij de eniggeboren Zoon van de levenden God, zelf God van eeuwigheid.

Opent uw ogen en oren, wanneer het u werkelijk in deze gewichtige vraag van uw godsdienst om waarheid te doen is en hoort en ziet, wat Gods Woord daaromtrent zegt. Zijt gij het echter met u zelf nog niet eens, of de Bijbel werkelijk Gods Woord is, getuigt Gods Geest niet met uw geest, dat dit zijn woorden des eeuwigen levens, dan kunnen wij u in geen geval helpen. Dan moet gij maar bij de mensen aankloppen, bij de vrijzinnige theologen, of bij de mannen van de Protestantenvbond; bij de mannen der verlichting, bij de beschaafden, bij de esthetici en wijsgeren en gij zult precies zoveel antwoorden krijgen, als het aantal mannen bedraagt, waartoe gij u gericht hebt. Slechts voor dit ene zouden wij u graag waarschuwen: laat u niet, wanneer gij moe van al de vragen en al de antwoorden eindelijk uw Bijbel openslaat, door een zogenaamde wetenschap en schijnbaar vrij onderzoek wijsmaken, dat de woorden van Christus en van de Bijbel in 't algemeen heel wat anders betekenen dan de gewone zin meebrengt. Waarlijk de man, die van zich zelf zei: "Ik ben de waarheid", meent wat hij zegt. Wanneer hij ons vermaant te worden als de kinderkens, en ons beveelt: uw ja zij ja, uw neen neen, dan meent hij niet, dat wij zijn woorden zolang mogen keren en wenden tot zij het tegendeel zeggen, van wat een eenvoudig en kinderlijk gemoed daarin vindt.

Christus is God naar de schriften: Omdat hij ons als zodanig door de profeten verkondigd is. "Want een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven en de heerschappij is op zijn schouder, en men noemt zijn naam wonderlijk, raad, sterke God, Vader der eeuwigheid, Vrededorst." (Jesaja 9 : 5)

Omdat Christus zulks van zich zelf betuigt met duidelijke woorden, die geen misverstand toelaten: "Ik en de Vader zijn één." (Johannes 10 : 30) "Die mij ziet, ziet de Vader." (Johannes 14 : 9) "Eer Abraham was ben ik." (Johannes 8 : 58) Toen zeiden zij: "Zijt gij dan de Zoon Gods?" Hij zei tot hen: "Gij zegt, dat ik het ben." (Lukas 22 : 70) God zelf spreekt: "Deze is mijn geliefde Zoon, in welken ik mijn welbehagen heb." (Mattheüs 3 : 17; Markus 1 : 11) Christus noemt zich overal niet een zoon, maar de Zoon Gods en wordt de eniggeborene, dus de enige Zoon Gods genoemd. Hij begeert voor zich goddelijke eer: "opdat zij allen de Zoon eren, gelijk zij de Vader eren." (Johannes 5 : 23) Ja hij spreekt dit machtige woord uit: "Niemand komt, tot de Vader dan door mij." (Johannes 14 : 6) En wanneer hij zegt tot de Joden: "Eer Abraham was ben ik." (Vgl. Exodus 3 : 14) Ik zal zijn, die ik zijn zal en voor het aangezicht zijner discipelen God

aanroept, opdat de Vader hem verheerlijke, bij zich zelf, met de heerlijkheid, die hij bij Hem had, éér de wereld was, (Johannes 17 : 5) dan spreekt hij daarmee duidelijk verstaanbaar uit: "Ik ben God van alle eeuwigheid".

Ja zelfs zijn vijanden begrepen maar al te goed, dat hij zich uitgaf voor God; de Joden toch antwoordden hem zeggende: „Wij stenigen U niet over enig goed werk, maar over godslastering, en omdat gij een mens zijnde, U zelf God maakt." (Johannes 10 : 33) Indien nu Christus niet God is, zo is hij, - een derde is onmogelijk - ondanks zijn verheven zedenleer, óf een dwaas, die zich zelf bedriegt, óf de grootste bedrieger uit de wereldgeschiedenis. Want bestaat er wel groter leugen voor een mens dan zich uit te geven voor God? Heeft zelfs Mohammed of een ander godsdienststichter dat gewaagd? Is Jezus Christus niet zelf God, dan heeft hij God gelasterd, dan is hij naar de wet van Mozes de dood schuldig en zijn sterven aan het kruis welverdiende straf.

Christus is God, omdat allen die hem erkend hebben, hem als zodanig hebben erkend en beleden. Petrus zei: En "Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods." Jezus antwoordende zei tot hem: "Zalig zijt gij, Simon Bar Jona, want vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader, die in de hemelen is." (Mattheüs 16 : 16, 17) Thomas zegt tot Jezus: "Mijn Heer en mijn God", en Jezus laat zich die aanbidding welgevallen. Johannes getuigt van hem: "In de beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. Alle dingen zijn door hetzelfde gemaakt. Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond." En Paulus, de grondlegger van de christelijke leer, spreekt, vervuld met de Heilige Geest: "God was in Christus, de wereld met zichzelf verzoenende." (2 Korinthe 5 : 19) En tot Timotheüs (1 Timotheüs 3 : 16): "En buiten allen twijfel, de verborgenheid der godzaligheid is groot, God (*redactie 2022: "God" staat niet in de grondtekst; het gaat hier over "de verborgenheid der godzaligheid)* is geopenbaard in het vlees, is gerechtvaardigd in de geest, is gezien van de engelen, is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid." Aan de Kolossenzen schrijft hij, om hun godsbegrip te verhelderen: Want in Hem woont de volheid der godheid lichamenlijk", (Kolossenzen 2 : 9) en aan Titus: "verwachtende de zalige hoop en verschijning der heerlijkheid van de groten God en onzen Zaligmaker Jezus Christus." (Titus 2 : 13) Aan de Romeinen schrijft dezelfde apostel: "Uit welken (uit de vader) Christus is, zoveel het vlees aangaat, dewelke is God boven allen te prijzen in der eeuwigheid." (Romeinen 9: 5) Johannes de geliefde discipel van Christus schrijft: "Deze Jezus (Christus) is de waarachtige God." (1 Johannes 5 : 20)

Kan men duidelijker spreken? Vol majesteit wordt ons in het eerste hoofdstuk van de brief aan de Hebreëën de godheid van Christus getekend: "God voortijds veelmaal en op velerlei wijzen tot de vaderen gesproken gesproken hebbende door de profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon, welken Hij heeft gesteld tot een erfgenaam over alles door welken Hij ook de wereld gemaakt heeft. Dewelke, also hij is het afschijnsel zijner heerlijkheid en het uitgedrukte beeld zijner zelfstandigheid, en alle dingen draagt door het woord zijner kracht, nadat hij de reinigmaking onzer zonden door zich zelve teweeggebracht heeft, is gezeten aan de rechterhand der majesteit in de hoogste hemelen; zoveel treffelijker geworden dan de engelen als hij uitnemender naam boven hen geërfd heeft. Want tot wien van de engelen heeft Hij ooit gezegd: Gij zijt mijn

Zoon, heden heb ik u gegeneerd? En wederom: Ik zal hem tot een Vader zijn en hij zal Mij tot een Zoon zijn?"

En als Hij wederom de Eerstgeborene inbrengt in de wereld, zegt Hij: "en dat alle engelen Gods hem aanbidden." En tot de engelen zegt Hij wel: "die zijn engelen maakt geesten en zijn dienaars een vlam des vuurs." Maar tot de Zoon Gods zegt Hij: "Uw troon o God! is in alle eeuwigheid, de scepter uws koninkrijks is een rechte scepter. Gij hebt rechtvaardigheid liefgehad en ongerechtigheid gehaat: daarom heeft U o God, Uw God gezalft met olie der vreugde boven uw medegenoten. En gij Heer hebt in de beginne de aarde gegrond en de hemelen zijn werken uwer handen. En tot welken der engelen heeft Hij ooit gezegd: "Zit aan Mijn rechterhand totdat ik uw vijanden zal gezet hebben tot een voetbank uwer voeten?"

Met het oog op zulke uitspraken van de Heilige Schrift, kan toch voor een eerlijk gemoed nooit of nimmer de vraag zijn: leert de Bijbel de godheid van Christus? Maar alleen: kan en wil ik deze leer aannemen en geloven?

Uiteindelijk is Christus God, omdat alleen een God, een van God afgefallen wereld kan terugbrengen tot God. Dat het beste, ja al de beste schepselen samen dit niet kunnen, moest toch ieder helder zijn, die over het woord verlossing ernstig heeft nagedacht. Voor velen is echter het woord verlossing tegenwoordig een duister begrip. Een langzamerhand zich verbeteren der mensheid, geestelijke vooruitgang, zodat zij eenmaal tot kennis van God komt, meer vatbaarheid en inzicht om het goede te doen en het kwade te laten, dat alles is de meesten genoeg.

Bewijs genoeg, dat zij van zonde geen flauw begrip hebben, en het kwade slechts voor een onvolkomenheid, een niet goed weten, niet goed kunnen, aanzien. Misschien was het volgens hen wel genoeg, wanneer van tijd tot tijd, verlichte mannen, als Buddha en Confucius, Socrates en Pythagoras, Christus en Mohammed, aan de mensheid een groot en heerlijk doel voor ogen hielden; haar wezen op God, haar een schone zedenleer predikten en haar het voorbeeld gaven van ernstige deugd. Tot nog toe is evenwel op deze weg al bitter weinig bereikt, want Parijs en Londen, New York en Berlijn, deze zogenaamde christelijke steden, zijn waarlijk nauwelijks beter of zedelijker dan Memphis en Thebe indertijd of Athene en Sparta ten tijde van Lycurgus en Solon.

Maar dit alles is leugen! Het kwaad niet een minder goed, niet eenvoudig onbekwaamheid om het goede te onderkennen en te volbrengen, niet een blote zwakheid in de menselijke natuur, een ziekelijke neiging, waarvan de mensheid door krachtig geestelijk voedsel en goede, zedelijke lucht genezen kan worden. Neen! het kwade is een wezenlijke daad, het is het doen en drijven in ons en in de ganse wereld van een ontzettende, machtige, werkelijke persoonlijkheid. Zij heeft zich ten doel gesteld, welbewust, toegerust met verbazende scherpzinnigheid, met een macht, die in staat is duizenden jaren tegen God openlijk krijg te voeren, met een wilskracht, die miljoenen van engelen en mensen geketend houdt, naast het rijk van het goede ook een rijk van het boze te grondvesten en daarin een God te zijn.

Toen dit wezen, Satan, willens en wetens van God afviel, sleepte hij mee in zijn afval een deel van het hemelse heir. Hij verdierf daardoor een stuk van Gods schepping, dat vroeger behoorde tot het rijk des lichts, en beheerst nu met deze geesten, die in de lucht zijn, als overste dezer wereld (niet een blote titel maar een schrikkelijke waarheid), deze vergankelijke wereld, waarin hij door de zondeval toegang verkregen heeft, ja die hem onderworpen is, dieper en volkomener, dan wij ons indenken kunnen. Gelijk wij van Gods liefde, en de volheid zijns levens slechts een hoogst beperkt begrip hebben, zo ook van de haat en van de macht van Satan, waarvan Christus zegt: "Ik zend u tot de heidenen om hen te bekeren van de macht des Satans tot God." (Handelingen 26 : 18) Deze vijand Gods zou alle leven willen vernietigen, want leven is goddelijk. Verderven en vernietigen zelfs zijn eigen rijk, dat is zijn leven; hij verheugt zich over elk wormpje, dat vertrapt wordt, over elk blad, dat verwelkt afvalt; hij verheugt zich, wanneer in de winter de gehele plantenwereld verstijft, hij vertoornt zich ieder voorjaar wanneer Gods macht duizendvoudig nieuw leven laat ontspruiten. Want gelijk God zijn ganse schepping liefheeft en verzorgt, zo haat de duivel haar en wil haar verderven. "Hij is een mensenmoorder van de beginne." (Johannes 8 : 44) De haat, tegen al wat is, de vernielzucht die vaak bij bezetenen en grote misdadigers met ontzettende kracht losbreekt, dat is zijn element. Hij is de laatste oorzaak van alle ziekte (Job 2 : 7; Lukas 13 : 16; 1 Korinthe 5 : 5) en van allen dood. "Opdat Christus door de dood te niet zou doen hem, die het geweld des doods heeft. Hij verklaagt de heiligen dag en nacht voor God." (Openbaring 12 : 10) "Hij verleidt de gehele wereld." (Openbaring 12 : 9) "Hij gaat rond als een briesende leeuw, zoekende, wie hij zou mogen verslinden." (1 Petrus 5 : 8)

Wat zou ons nu Jezus Christus tegen zulk een machtige met dodelijke haat vervulde vijand baten als Christus slechts een goed mens, een voortreffelijk zedenleraar, een onschuldig martelaar was? Kan de meest verheven zedenleer, kunnen een paar dozijn Socratessen, ja kan de ganse mensheid, gedacht als een leger van louter deugd, de vloek opheffen, die op haar rust, zodat zij niet meer behoeft te sterven, niet meer haar brood in 't zweet haars aanschijns behoeft te eten, de vrouw niet meer met smarte baart, en de akker geen doornen en distels meer draagt? Neen! Alle deugd en godzaligheid der mensen kan de lucht nog niet eens zuiveren van de cholerabacil.

Maar Christus zelf spreekt van Satan en van zijn eigen macht om hem uit te drijven. "Wanneer een sterk bewapende zijn hof bewaakt, zo blijft al wat hij heeft in vrede. Wanneer echter een sterkere daarover komt, en hem overwint, zo neemt hij zijn wapenrusting waarop hij vertrouwdde en deelt de roof uit." Deze gevallen, maar toch altijd nog zo machtigen Lucifer, die zelfs de sterkste aartsengel niet durft te weerstaan (Judas 1 : 9), die altijd nog voor Gods aangezicht treedt en Hem verwijten voor de voeten werpt (Job 1 : 9-11; 2 : 1-7) kan alleen een God slaan en hem de roof nemen. Daartoe verliet Christus, Gods eniggeborene, zijn troon, waarop hij aan Gods rechterhand in heerlijkheid was gezeten, éér de wereld was (Johannes 17 : 5) en begon als Vorst des levens in de kracht der liefde Gods de machtigen tweestrijd tegen de vorst des doods, aan wie hij de toorn Gods deed gevoelen.

Van de uitslag van deze strijd, hing niet Gods macht en rijk, maar het bestaan van een wereld af. Deze strijd gold voornamelijk de mensenziel, maar toch ook, omdat Adam de

ganse aarde in zijn val had meegesleept, deze gehele aarde en de vloek, die op dier en plant, ja op alle scheepsel rust. "Want het scheepsel als met opgestoken hoofde verwacht de openbaring der kinderen Gods. Want het scheepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om diens wil, die het der ijdelheid onderworpen heeft; op hoop, dat ook het scheepsel zelf zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten, dat het ganse scheepsel zucht en te zamen in barensnood is tot nu toe." (Romeinen 8 : 19-22)

Wel zou God van de troon zijner heerlijkheid, Satan met de donder en bliksem zijner goddelijke almacht hebben kunnen nederwerpen! Maar Hij is een rechtvaardig God, zoals wij zien Job 1; en daar komt nog dit bij, onze schuld zou daardoor niet verzoend zijn. Dus besloot Christus, naar de mens gesproken in een gevoel van ridderlijkheid, zich met zijn tegenstander op diens eigen terrein te meten, en hem zonder bovennatuurlijke hulp zijns Vaders in zijn eigen rijk te overwinnen. Daartoe verliet hij zijn troon, liet zich binden met de ketenen der dode harde stof, voor een God bijna ondragelijk; zodat hij als een kind moest schreeuwen, als een mens zweten, moe worden, honger, dorst, slaap hebben. Wat wij aannemen als dingen die vanzelf spreken, wat wij niet meer bemerken in het dagelijks leven, dat was voor Christus een voortdurende vernietiging van zijn goddelijke persoonlijkheid. Dat hij, om te leven, aards voedsel, dode, gekookte vis eten moest, was voor de leven de God een voortdurend sterven. Dat hij, om zich te kunnen verplaatsen, eerst ergens naar toe moest lopen, de ene voet voor de andere moest zetten met inspanning van krachten, dat was voor de alomtegenwoordige God een onbegrijpelijk zware keten. Dat hij, in-één-woord, zien moest met onze halfblinde ogen, en horen met onze dove oren, kortom, dat hij waarnemen moest door onze, door de zonde half dode zintuigen, dat was een kerker voor de alwetende God en ook in dit opzicht geldt: "Voorwaar hij heeft onze krankheden op zich geladen en onze smarten heeft hij gedragen." (Jesaja 53 : 4) Dit is zijn overwinning, dat hij vrijwillig gebonden met de ketenen van Satan in zijn God bleef, geen ogenblik zich terugtrok in de goddelijke natuur van zijn eigen ik, maar ootmoedig, gehoorzaam bleef tot in de dood.

En dan langs welk een weg! Hij wandelde voor 't oog van de vorst der duisternis en de ganse hel, die schrede voor schrede toezagen of de godmens niet struikelde; die hem telkens opnieuw aantastten, hem stenen in de weg legden, die hij alleen zag en met hels woeden steeds om hem gierden. Ootmoedig bleef hij tot in de dood. Ja, ootmoedig! Ootmoed is goddelijk. Wel heeft een wijze dezer wereld verachtelijk gezegd: "Ootmoed, dat is de moed om te dienen." Maar onbewust sprak hij de waarheid. Ootmoed, dat is de hoogste moed, de enige. Wij kunnen merken, dat ootmoed iets wondergroots is, omdat het ons zoveel moeite kost, iets van die moed te hebben; omdat wij, ondanks al ons pogen, het nooit zover brengen ootmoedig te zijn. God is ootmoedig! Hij laat zijn zon dagelijks schijnen over de bozen, die Hem vervloeken en bespotten; Hij zorgt voor hen. Hij geeft hun te eten en te drinken en wacht geduldig af of zij zich bekeren; Hij dient de mensheid, die Hem veracht dag en nacht. De duivel is hoogmoedig, en zijn kinderen, in wier hart hij woont, verachten de ootmoed. Zij menen, dat het veel schoner, veel heerlijker is, uit zichzelf als middelpunt, uit het eigen ik de wereld te bezien en te beheersen. Dat had Christus ook kunnen doen, immers hij is het Woord, waardoor alle dingen gemaakt zijn, en zonder hetzelfde is geen ding gemaakt, dat gemaakt is. Drie en dertig jaar heeft

Christus nooit, geen seconde, toegegeven aan de om zo te zeggen voor een God bijna onweerstaanbaren drang om de banden, waarmee hij zich vrijwillig had laten binden, te verbreken, en zich te openbaren in zijn eigen goddelijke macht en heerlijkheid. Ja, niet eens heeft hij de hand uitgestrekt om, terwijl hem hongerde, uit een steen brood te maken, hij, die tot Gods eer duizenden spijzigde met weinig broden. Dit alles is juist het volbrengen van het vrijwillig opgenomen werk, zijn overwinning over de Satan!

Zie zijn sterven! In de eerste drie uren, terwijl hij aan 't kruis hing, van 9-12, streed in hem nog het menselijke leven tegen de dood. Toen sprak hij nog goddelijke woorden vol verzoening: "Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen!" Hij neemt nog beschikkingen voor de zijnen: "Vrouw, zie uw zoon." Hij heeft een woord der belofte: "Voorwaar, zeg ik u, heden zult gij met mij in het paradijs zijn." Aan 't kruis beschikt hij over de hemel.

Maar de middagure, de zesde, dat was de ure der beslissing. De schaduwen des doods beginnen Jezus te omgeven, de zon verbleekt, de ure der duisternis breekt aan; de ganse hellemacht en Satan, als een gepantserd ridder, in zijn volle lengte zich oprichtend op zijn ros, rukt aan met al zijn verschrikkingen tot de laatste strijd. De duivel weet het: nu wordt het beslist of ik, voor eeuwig gevallen in de poel van zwavel, in eeuwige pijn mij zelf verteren zal in onmachtig woeden; dan of ik Gode, de wereld, door Hem geschapen, maar mij eens toebedeeld, die ik nu reeds ten halve Gode heb ontrukkt, geheel en al voor altijd ontwringen zal. Deze ure beslist of miljoenen mij voor eeuwig zullen dienen, en ik mij aan hen wreken zal voor al mijn ellende.

Maar God trekt zich terug van de aan 't kruis hangende God, en ziet toe als een neutraal toeschouwer, door miljoenen verbaasde en bevende engelen en cherubiem omgeven, of de Eniggeborene het volbrengen zal.

In dat ogenblik, terwijl duisternis heerste in de gehele natuur, want de mens was niet waardig toeschouwer te zijn van de strijd tussen de beide grote grondbeginselen; toen werd het grote duel uitgestreden, de strijd om de gehele gevallen schepping.

Indien in dat ogenblik, de aan het kruis genagelde God, niet... had gezondigd; niet... God had verloochend, want dat kon hij niet, hij zelf God; maar slechts in zijn voornemen had gewankeld, zich had bedacht, indien hij slechts in zijn Godsbewustzijn zich had opgericht en tot Satan gesproken: "meent gij aan mij iets te hebben? Ben ik niet de heilige? Moet ik dan, wanneer ik zulks niet wil deze smarten lijden? Ziet, ik zie er van af deze wereld te verlossen; ik vaar weer op naar de rechterhand Gods; doe wat gij wilt met deze verloren zondaars; zij zijn de uwe." Weet gij wat bij dit woord geschied zou zijn? Dan ware voor de ogen der sidderende Romeinse soldaten, en van het Joodse volk het kruis verwaaid tot stof, en een machtige bliksemende gestalte van enkel licht, zou zich hebben verheven in de wolken, zonder de vervloekte wereld weer met één blik te hebben verwaardigd. Zij zou tot God teruggekeerd zijn met dit woord: "Laat af, Vader, van dit zondig geslacht, zij zijn niet waard, dat ik hen verlos, geef mij de heerlijkheid weer, die ik bij U had eer de wereld was, laat ons andere werelden scheppen ons ter eer!"

Maar in datzelfde ogenblik zou uit de eeuwige afgrond een andere gestalte zijn opgestegen, reusachtig groot, zwart als de nacht, met ogen vlammend in eeuwige toorn; zij zou haar donkere vleugels hebben uitgebreid over de aard, versteend van schrik, en uitgeroepen hebben met donderende stem juichend met tandengeknars: "Nu zijt gij mijn! Hij ziet er van af u te verlossen! Laat varen alle hoop! Verzink met mij in de eeuwige foltering! Ik zal uw God zijn in eeuwigheid! Een gehuil van vertwijfeling zou zich hebben doen horen, alle schepsel zou zijn losgebarsten in eeuwig wenen, en de rook van hun pijniging zou opgestegen zijn van eeuwigheid tot eeuwigheid, want de verlossing ware mislukt.

Maar neen. Lof en dank zij onzen Heer! Hij hield stand, hij heeft zich vernederd en is gehoorzaam geweest tot de dood, ja tot de dood des kruises. (Filippenzen 2 : 8) Hij trad te voorschijn uit deze strijd, aan de ene kant met de aangrijpenden uitroep: "Mijn God! mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten", waarom liet Gij mij daar straks alleen? maar ook met de zegekreet: "Het is volbracht!"

Wat dat betekent, hoe groot deze beslissing was, kunnen wij hieraan zien, dat zij eenmaal het eeuwig thema van het lied aller schepselen in de hemel zal zijn. Niet van het Romeinse ook niet van enig wereldrijk en zijn heerlijkheid, niet van zovele daden en woorden van grote mannen, niet van de overwinning van kunst en wetenschap, niet van de triomf van beschaving en geestelijke vooruitgang der mensheid, niet van zoveel wat op aarde met geestdrift begroet wordt, en onze ziel vervult, zingt daarboven de schare der gezaligden. Dat alles is te klein, om gezien te worden van de eeuwige heuvelen! Neen, van het sterven van hem, die eenmaal een timmermanszoon was op aarde, zingen de zaligen een nieuw lied; zij zingen ervan, dat hij waardig is het boek des levens te nemen en de zegelen open te breken, waarmee Satan het gesloten had. Hij heeft overwonnen, de leeuw uit de stam van Juda, de wortel Davids. "Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met uw bloed uit alle geslacht en taal en volk en natie, en gij hebt ons onzen God gemaakt tot koningen en priesters en wij zullen als koningen heersen op aarde." (Openbaring 5)

VI.

Sommigen, die niet in Christus geloven, hebben gemeend, dat, indien hij God was, het voor hem gemakkelijk moest zijn ook het schrikkelijkste te dragen en zelfs in gelovige harten sluipt bij smartelijke beproevingen de gedachte binnen: Ach Heer Jezus, Gij waart God; Gij kon dit alles gemakkelijk dragen, maar ik arm, zwak mensenkind! Toch is deze voorstelling een onjuiste; wij vinden haar ook nergens in de Bijbel. Veeleer geldt als eeuwige natuurwet, dat de wezens, naarmate zij hoger staan, dieper vreugde, maar ook dieper smart ondervinden.

Lagere organismen vertonen menigmaal een zodanige ongevoeligheid tegenover smart, dat men geneigd is te denken: zij voelen haar heel niet; hogere organismen gevoelen er reeds iets meer van; de mens echter, het fijnst georganiseerde wezen, voelt het meest en het diepst vreugde en smart, en ook lichamelijke krankheid en gezondheid. Ja zelfs het

onderscheid tussen de enkele mensen in dit opzicht hangt af van hun fijnere of grovere organisatie en iedereen voelt de juistheid der gevolgtrekking: deze tere, fijn georganiseerde natuur moet schrikkelijk lijden in deze toestand of in die omgeving. Wij zullen zeker dichter bij de waarheid blijven, wanneer wij zeggen: toen Christus een menselijke gestalte aannam, toen zijn goddelijke ziel woning maakte in een lichaam, dat hij niet kant en klaar uit hemelse stof geweven meebracht uit de hemel, maar dat zich in de schoot zijner moeder vormde uit vlees en bloed, had hij geen goddelijke maar menselijke zenuwen en spieren. Gelijk hij voedsel in zich moest opnemen om te blijven leven, gaan om zich te verplaatsen, slapen om zijn menselijk lichaam de nodige rust te geven, ondervond hij ook door zijn zenuwen welbehaaglijkheid en door zijn hersenen indrukken van vreugde en leed. Maar omdat zijn lichaam niet door de zonde verdorven, zijn zintuigen niet afgestompt, zijn zenuwen niet halfdood waren, en zijn goddelijke ziel volkomen en dus ook in de hoogste mate vatbaar was voor de fijnste en tederste indrukken, moet hij vanzelf, gedurende zijn leven op aarde, en bovenal aan 't kruis, meer smart geleden hebben, dan enig mens; wie ook. Stel u voor dat gij wordt geworpen in een diepe, donkere kerker waar de gemeenste misdadigers verblijf houden; vloeken en tieren vervult er de lucht; twist, tweedracht, haat heerst overal; op moord en doodslag zinnend, telkens weer losbarstend in gruweldaden, brengen deze diep gezonken naturen in zonde en misdaad hun leven door. Als fijn gevormd, teergevoelend mens, opgegroeid in de vriendelijkste omgeving, in een waarlijk Christelijke familiekring, toegerust met een diepe zin voor al wat schoon is en goed, lange jaren uws levens te moeten doorbrengen in dit gezelschap, aan hen vastgeketend, etend van hunne spijs ... de gedachte alleen aan zulke toestanden - helaas niet denkbeeldig - vervult ons reeds met afgrijzen. En nu mag onze hoogmoed nog zo protesteren, en de man der wereld zich zo onwillig afwenden van de vergelijking, zij is waar: zó als die fijn beschaafden, moet het Christus, de zondeloze onder de zondaren, te moede zijn geweest hier op aarde. Wie een blik heeft geslagen in de diepte van zijn eigen hart, waarvan de Schrift zegt: het is boos van de geboorte, (staat er niet geschreven: onze gerechtigheid is voor hem als een wegwerpelijk kleed, wat zullen dan niet onze zonden zijn?) wie denkt aan de menigte boze daden, woorden en gedachten, waarvan de wereld in één dag, wat zeg ik in één uur, wordt vervuld; wie daarbij met het geestelijk oor hoort het eindeloos wenen, jammeren en klagen dat van de een pool der aarde tot de andere opstijgt, waarlijk die zal deze vergelijking nog veel te zacht, veel te zwak vinden. Hij ziet in, dat woorden te kort schieten om de indruk te schilderen die een God moet ontvangen, als Hij rondwandelt door dit rovershol, dit jammerdal dat wij aarde noemen; hij erkent, dat er goddelijke kracht nodig is om dit alles te verdragen.

De mening toch, dat God zo spelend leed en smart verdraagt, omdat Hij ze niet voelt, er zich ten minste niet veel van aantrekt, is tot op zekere hoogte uitvloeisel van de rationalistische opvatting, die beweert dat God een absoluut wezen is, onvatbaar voor afzonderlijke indrukken. Het is Gode onwaardig, zeggen de aanhangers van deze leer, die met de Bijbel in lijnrechte tegenspraak is, Hem menselijke neigingen, toorn, liefde, wraak, ja zelfs ijverzucht toe te schrijven. Dat zou zijn Hem te doen afdalen tot het niveau van de mens. Hij is een abstract, ideaal, volkomen wezen, iedere wilsuïting, iedere indruk is iets eenzijdigs, onvolkomens, zijns onwaardig. En zo bieden zij als hoogste begrip der godheid de mensen een Buddha aan, die, in zijn Nirvana verzonken, onverschillig toeziet

hoe de vroeger door hem geschapen natuurwetten, zeker te voorschijn geroepen, toen hij wat meer jeugdig vuur bezat, nu verder doorwerken, terwijl hij zich wel wacht, door een zogenaamd wonder, de gang van het uurwerk te storen. Wanneer God echter niet toornen kan, kan Hij ook niet liefhebben; als onze zonden Hem niet raken, dan ook niet ons gebed, kortom waarom Hem dan gevreesd of liefgehad; dan hebben wij van Hem niets te hopen en moeten ons leven maar inrichten nauwkeurig naar de eeuwige natuurwetten, naar de wet der zwaartekracht en der beweging, des lichts en der elektriciteit. De zedenleer toch houdt vanzelf op bij een God, die vreugd noch smart ondervindt over doen en laten. Dat echter zulk een God heden veel aantrekkingskracht uitoefent op de mensen, die het in 't algemeen nog nodig vinden aan een God te geloven, spreekt vanzelf. Deze God is een veel gemakkelijker verschijning voor de zondige mens, wiens geweten spreekt, dan de strenge, persoonlijke, levende, ijverige God des Bijbels, die een verterend vuur is, die de zondaar niet onschuldig houdt, die de zonden der vaders bezoekt aan de kinderen tot aan 't vierde lid, en ons eenmaal rekenschap vragen zal van elk ijdel woord, dat wij hebben gesproken. Ja juist, omdat de mensen gevoelen dat zij de toorn van een heilig en rechtvaardig God verdiend hebben, trachten zij listig zich zelf diets te maken (= *aan het verstand te brengen*), of liever laten zij zich door de duivel wijsmaken, dat God niet toornen kan. Zij stellen zich aan als struisvogels, die de kop in 't zand steken, opdat de jager hen niet zou zien. Heel veel winnen zij er niet bij, want met al hun zelfbedrog brengen zij de toorn, die nu eenmaal duidelijk zichtbaar in de wereld is, er niet uit. Of zij aan een toornige of onverschillige God geloven, orkanen, aardbevingen, en vulkanische uitbarstingen, zoals die op Java voor een paar jaren en op Ischia, vellen toch haar duizenden. Ieder van ons moet eenmaal toch met angstig doodszweet bedekt, en in doodsstrijd de zijnen en al wat hij liefheeft verlaten. Wij kunnen nu eenmaal niet inzien, dat het voor ons een grote troost zal zijn, dat al dit leed niet over ons komt door de toelating van een God die over ons vertoornd is vanwege onze zonden, maar door de onbewuste werking van een wijze en voorzienige natuur, of als gevolg van wetten, die zich vanzelf uit het stof hebben ontwikkeld. Ach, als wij toch moeten lijden, willen wij liever weten waarom en met welk doel; willen wij liever weten van wie het lijden ons toekomt, dan voortdurend te moeten vrezen, dat een wijze maar blinde natuur ons plotseling ten val zal brengen om niets en tot niets. In één woord een levende God trekt ons meer aan, wij hebben Hem liever dan een onmachtig afgod.

Alles goed en wel, roept echter menigeen uit, maar zou God dan menselijke hartstochten kennen? Zou Hij toornig zijn en wraakzuchtig, zoals ik ben? Laat mij u in een beeld, en meer dan een beeld alleen, duidelijk maken hoe het daarmee staat. In de wereld der kleuren, die ons omringt, onderscheiden wij zeven hoofdkleuren en zeggen: de boom is groen, de hemel is blauw, het bloed is rood. Waar komen die kleuren vandaan? Van de zonnestraal, die deze lichamen verlicht; zonder hem was alles grauw of eigenlijk zwart. De zonnestraal ontdekt niet slechts de kleuren, maar brengt ze voort. In het donker is bloed niet werkelijk rood, en de boom niet groen, maar absoluut kleurloos. Het zonlicht echter vertoont zich aan ons alleen als een verblindend wit, niet als rood, groen of geel. Zijn al die kleuren dan niet in de straal? Zeker, doch omdat die kleuren zich allen in volkomen evenwicht in die straal bevinden, zien wij slechts verblindend wit als de schoonste, meest harmonische, hoogste samenvoeging van die alle. Is er dus rood in de zonnestraal? Ja, het is er, doch niet als rood zichtbaar. Zo zijn in God de zeven geesten in eeuwige

beweging en al de gezamenlijke goddelijke eigenschappen verenigen zich in het een goddelijke leven. Zij brengen echter niet, zoals de rationalist beweert, absolute stilstand voort, evenmin als de zeven kleuren te zamen zwart vormen, neen, zij brengen voort het goddelijke licht, de goddelijke vreugde, het goddelijke leven. Hiervan vangen wij schepselen eenzijdig de een of andere kleur op: de rode straal van de toorn, of de blauwe der liefde, en die straal vertoont zich in ons eenzijdig en schijnbaar alles beheersend als toorn of als liefde. Als zodanig, d.w.z. als menselijke toorn, is hij weliswaar niet in God aanwezig, wél echter als een der zeven geesten. Was er in God geen toorn, van waar zou de onze zijn? Kende God geen liefde, hoe zouden wij haar kennen? Wij hadden in der eeuwigheid deze geestelijke eigenschappen niet kunnen te voorschijn roepen. Laat ons dus liever, in plaats van te zeggen: "God kan geen menselijke eigenschappen hebben" erkennen, "de mens kan geen eigenschap hebben in zichzelf, die niet eerst in God is." De trillingen, die gij in het diepst uwer ziel voelt, zijn slechts zwakke, verwarde, onreine echo's van de machtige geesten der goddelijke ziel, want gij zijt geschapen naar het evenbeeld Gods en uw ziel is een ademtocht van de zijne. Zijn toorn waarvan de Bijbel, meer bepaald de Openbaringen, vol is, die gij onvermijdelijk met diepe siddering van uw ziel ondervinden en doorleven moet, hetzij hier of hiernamaals, nu of in de eeuwigheid; zijn toorn staat tot de uwe als de onmetelijke, peilloze, onbegrensde, kristalheldere oceaan tot het kleine, slijkerige plasje in het wagenspoor. Zo is het ook met de liefde! God voelt niet slechts liefde, zij is in Hem ontstaan; ware zij niet in Hem, zo zoudt gij niet weten wat liefde was, en uw vurigste liefde is vergeleken met de zijne nog minder dan een vonk vergeleken met de vuuroceaan der zon. Zulk een God leert de Bijbel ons kennen, uit Wie de bronnen van ons leven, ja, van alle leven, van onze, ja van alle ervaringen eeuwig ontspringen, in Wie wij leven, ons bewegen en zijn. Een God die niet alleen liefheeft maar *de* liefde is; die niet alleen toornen wil, maar de toorn zelf is; die niet alleen voelt, maar het gevoel is. Kortom, van wie gij naar lichaam, ziel en geest, met al wat zijt en gevoelt, slechts een oneindig klein stukje, een afdruk zijt.

VII.

Welnu, zegt menigeen, laat Christus dan God geweest zijn en ontzaglijk veel geleden hebben! Hoe kan dan nog mijn schuld daardoor uitgedelgd worden? Hoe kan de schuldige onschuldig zijn, omdat God zijn onschuldige Zoon al deze ellende heeft doen lijden? Hoe kan men dat rijmen, heeft menigeen er bijgevoegd, met Gods gerechtigheid? Ik vind dat hoogst onrechtvaardig. Wij willen dus met elkaar eens over rechtvaardigheid spreken. Maar wat is dat ... rechtvaardigheid! Wel dat is het kwaad straffen en het goede belonen en wel zó, dat loon en straf precies evenredig zijn aan de daad. Bijvoorbeeld wie doodt, zal gedood worden. Neen, roepen duizenden heden ten dage uit, dat is een barbaarse straf, een overwonnen standpunt. De straf moet niet vernietigen, zij moet verbeteren enz. Helemaal verkeerd, roepen anderen uit: die doodt moet gedood worden; oog om oog, tand om tand, dat is mijn begrip van rechtvaardigheid! Hier gaan dus wegen en inzicht reeds uiteen. Maar laat ons verder gaan. Oog om oog en tand om tand, wat klinkt dat eenvoudig en natuurlijk; gelijke wetten, gelijk recht voor allen. Nemen wij nu eens een geval. Onder dezelfde omstandigheden stelen een arme arbeider en een rijke miljonair ieder 100 gulden; zij moeten dus beiden met 4 weken gevangenis worden

gestraft; neen, roept er een, dat zou toch onrechtvaardig zijn. De arbeider heeft gestolen uit behoefte, hij heeft maar een gebrekkige opvoeding gehad, hij heeft de volle betekenis van zijn daad niet geweten. Daarbij komt dat zijn vrouw en kinderen, die toch onschuldig zijn, er veel te veel onder lijden.

De miljonair daarentegen had dat geld niet nodig, hij wist wat hij deed, hij kan zonder zorg voor zijn familie zijn tijd uitzitten. Rechtvaardig zou men de miljonair drie maanden, de arbeider acht dagen geven. Net andersom zegt een ander: de miljonair wordt veel zwaarder gestraft dan de arbeider. Denk toch eens, wat kan de proletariër die gevangenisstraf schelen! Hij rust uit, hij heeft beter eten dan thuis, het is voor hem op zijn allerergst alsof hij die tijd ziek ware, terwijl de Staat hem kosteloos verpleegt. Met de rijke man is het heel wat anders: hij lijdt veel meer in de gevangenis, en dan, bedenk eens wat de gevolgen er van zijn voor zijn maatschappelijke positie! wat schande voor zijn familie! Hij kan zich nergens meer vertonen, enz.

Stellen wij ons nu, in plaats van deze, twee andere mensen voor, in precies gelijke toestand, met gelijke opvoeding, even rijk en even oud. Beiden begaan hetzelfde vergrijp en ontvangen dezelfde straf. Wie gelooft nu, dat die straf voor beiden dezelfde is? Immers niemand. Altijd zal de een, naarmate hij teergevoeliger, zwakker is en een anderen aanleg heeft ook meer of minder dan de ander lijden. Wanneer wij over dit alles nadenken, dan zullen wij spoedig moeten toegeven, dat nog nimmer uit de mond eens mensen een volkomen rechtvaardig oordeel is uitgegaan. Wat volgt daar nu uit? Dat wij, die zelf niet rechtvaardig kunnen zijn, ons niet moeten aanmatigen God voor te schrijven, hoe Hij rechtvaardig moet wezen. Wij kunnen onze schuld tegenover Hem niet recht verstaan, wij begrijpen haár niet naar diepte en grootte, naar aard en wezen, daarvoor zouden wij Hemzelf goed moeten kennen, want daarvan hangt de schuld toch ook af: een zoon, die zijn goede vader vermoordt, is immers altijd en overal schuldiger, dan hij, die een wildvreemde naar 't leven staat. Hoe groot onze schuld tegenover God is, wij weten het niet, slechts dit ene weten wij: wij zijn schuldig!

Nu wil Christus, uit vrije genade, de schuld waarvan hij zwaarte, aard en gevolgen nauwkeurig kent, op zich nemen en, naar de eeuwige beginselen der goddelijke gerechtigheid voor betalen ... en dat zou onrechtvaardig zijn? Dwaasheid! Wij lezen in de wereldgeschiedenis van duizenden gevallen - en zij zijn er ook nu nog, Goddank - waarbij een moeder voor haar kind, een man voor zijn vrouw, een vriend voor een vriend zich opoffert; noemen wij dat onrecht? Een man blijft uit vrije beweging borg voor een ander, deze geraakt door eigen schuld in geldverlegenheid - de borg moet bijpassen - noemen wij dat onrecht? Een overste ziet dat de slag door de schuld van zijn generaal op 't punt staat een nederlaag te worden; hij stort zich echter met zijn regiment in de dood om deze niet eigen schuld te dragen; is dat onrecht? Of, zekere mijnheer N. N. komt tot u en zegt: de arbeider X. is u duizend gulden schuldig, de arme kerel kan 't u nooit betalen, maar ik zal 't voor hem doen, ik zal dan wel met hem uitmaken, op welke wijze hij mij dankbaar zal zijn. Schrijf gij maar "betaald" onder zijn schuld. Zult gij nu mijnheer N. N. met ontzetting voorhouden wat voor onrechtvaardigheid hij op 't punt staat om te begaan? En nu komt Christus en zegt: Gij zijt mijnen Vader zoveel schuldig, dat gij het in der eeuwigheid niet betalen kunt. Ik zal de zaak op mijn kosten met Hem verrekenen, als loon

daarvoor zult gij mij toebehoren en voor eeuwig de mijne zijn. Nu staat het ons natuurlijk vrij dit aanbod aan te nemen of hem, gelijk dagelijks door duizenden geschiedt, hoogmoedig te antwoorden: Ik heb uw hulp niet nodig, ik geloof ook niet dat ik uw Vader iets schuldig ben, in ieder geval kan en zal ik Hem eigen verdiend geld wel betalen. Maar om nu hierbij te spreken van een onrechtvaardigheid Gods is een dwaasheid, alleen reeds omdat de begrippen: zonde, schuld, gerechtigheid, verantwoordelijkheid, straf, persoonlijkheid, plaatsbekleding in hun goddelijke absolute en raadselachtige ondoorgrondelijkheid ver boven ons beperkt menserverstand gaan.

Wij willen nog een andere bedenking behandelen, die tegenwoordig dikwijls tegen de zoendood van Christus wordt ingebracht. De wetenschap leert ons, zo zegt men, dat er in het heelal circa 120 miljoen vaste sterren zijn, gedeeltelijk zijn dit zonnen, zoals de onze, velen groter en glanzender. Om deze zonnen bewegen zich, (van enkelen weten wij het zeker, van andere is het zeer waarschijnlijk) planeten en aardbollen. De spectraal-analyse en verdere waarnemingen leveren ons het bewijs, dat ginds dezelfde fysische en chemische wetten heersen als hier, dezelfde stofverbindingen gevonden worden als op aarde, en dat er werelden onder zijn, die bewoonbaar zijn ingericht. Met grote waarschijnlijkheid is dus aan te nemen, dat ook een aantal van die werelden bewoond zijn, of eens bewoond waren of eenmaal zullen bewoond worden, naar gelang van haar tegenwoordige ontwikkeling. De theorie der verlossing, volkomen berekend voor de tijd waarin men de aarde als middelpunt der schepping aanzag, voldoet niet meer bij zulk een wereldbeschouwing. Wat moet er worden van deze biljoenen wezens, wanneer zij niet verlost worden, of moet Christus om hen te verlossen honderd twintig miljoen maal achter elkaar sterven?

Vóór wij deze vraag beantwoorden, eerst een opmerking: en wel deze, dat zij eigenlijk voor ons geen praktische betekenis heeft. Dat wij ellendig zijn, in tweedracht levend met God en de wereld, ontevreden met onszelf, is helaas maar al te waar, dat wij alzo verlossing van node hebben eveneens; de enige, gewichtige praktische vraag is dus deze: Wie verlost ons? Hoe het daaromtrent op Jupiter en Sirius toegaat, kan ons eigenlijk weinig schelen. Wanneer mijn huis in brand staat, en ik met de mijnen in levensgevaar verkeer, zou het toch wel dwaas van mij zijn, eerst dan de hulp der brandweer te aanvaarden, wanneer het mij duidelijk geworden was, dat er op 't zelfde ogenblik in Peking en New York ook brand was en zij daar ook een brandweer bezaten.

Ondertussen heeft elke geestelijke vraag recht op een antwoord. Alzo antwoorden wij ten eerste: Wij weten het niet. Ten tweede: Wij geloven vast, dat al deze werelden ook van God afgevallen zijn, want dat op deze werelden naar men aangetoond heeft, dezelfde stofverbindingen en natuurwetten voorkomen als bij ons, is voor ons bewijs, dat ook zij niet behoren tot de wereld van het paradijs of van de hemel. Wij houden de mening, reeds meermalen uitgesproken, dat de gezaligden op de sterren wonen, voor even onhoudbaar, als die, dat zij te vinden zouden zijn op sommige, nog niet ontdekte vastelanden der Zuidpool, of op een nog onbekend eiland der Zuidzee; want vlees en bloed kunnen het koninkrijk Gods niet beërven. Evenzo getuigt voor de val dezer werelden het feit, dat hier en daar sterren opvlammen, dan langzamerhand verdonkeren, en in twee of drie jaar spoorloos verdwijnen; een verschijnsel, waarbij ook ongelovige natuuronderzoekers aan

een wereldbrand denken, met vernietiging van miljoenen schepselen. Dat nu Christus, toen hij dit gevallen heelal verlossen wilde, op aarde en niet op Sirius of Vega verscheen, kan geschied zijn, uit oorzaak van dezelfde opzettelijke zelfverloochening, waardoor hij niet in Memphis of Athene, ook niet in Rome, de toenmalige hoofdstad der wereld, zelfs niet in Jeruzalem, de heilige stad, geboren wilde worden, maar in de kleinste stad van Judea, Bethlehem. Misschien heeft dit alles ook zijn oorzaak hierin, dat de aarde het punt in 't heelal is, waar de afval het grootst is. Heeft Christus nu, op één plaats, in deze van God afgevalen wereld Satan overwonnen, dan is de aankondiging daarvan genoeg voor de andere werelden. Een herhaling van deze daad is niet nodig, evenals op de aarde door een beslissende slag, soms bij een onbeduidend dorp, het ganse rijk met zijn hoofdstad in de handen van de overwinnaar valt. En heeft men er zich reeds over verwonderd, dat sedert Jezus' dood en zijn overwinningskreet: "het is volbracht" achttienhonderd jaren zijn voorbijgegaan, zonder dat de beloofde verlossing der wereld openbaar is geworden, zo zien wij daarin een bewijs voor de ontzaglijke grootte van zijn verlossingswerk. Wij geloven niet, dat Christus na zijn dood in behaaglijke rust wacht, tot de tijd komt, Gods rijk op aarde te brengen, maar veeleer, dat hij met even groot ongeduld, indien wij zo spreken mogen, er op wacht ons te verlossen, als wij om verlost te worden. Ja, hij zal wel meer verlangend uitzien naar ons, dan wij naar hem. Maar gelijk hij de miljoenen, die in Noach's dagen niet geloofden en tweeduizend jaren in ketenen der duisternis gebonden zuchten moesten, gepredikt heeft, zo predikt hij ook nu op vele werelden zijn verlossingswerk. Hij openbaart zich als overwinnaar over dood en graf, hij bereidt de verschillende woningen in het huis zijns Vaders toe en heiligt ze, en is dat grote werk eens voltooid, dan zal hij geen seconde meer toeven, eindelijk het heil te doen komen voor een gans heelal.

Indien wij ons hierin echter bedriegen, indien Christus slechts voor onze aarde en haar bewoners gestorven is - niet omdat hij als God niet meer bewerken kon door zijn dood, maar omdat hij het zo en niet anders heeft gewild - dan nog geloven wij aan een God, die voor miljoenen van gevallen werelden ook miljoenen verschillende en volkomen wegen ter verlossing vermag te vinden en in dit opzicht waarlijk nog niet ten einde raad is.

VIII.

Maar genoeg van al die menselijke bezwaren tegen Christus en zijn werk. Wie nu eenmaal niet aan hem geloven wil of geloven kan, gelooft niet, ook al kon men hem alles nog zo kort en bondig bewijzen; wie daarentegen in hem gelooft, ziet hem met het oog des geestes, hoort zijn woord en roept uit: "Mijn Heer en mijn God!" Hij vraagt niet langer naar bewijzen, hij heeft ze niet nodig, evenmin als hij bewijs nodig heeft, dat de zon hem verwarmt, spijs hem kracht geeft, een wond hem pijn doet, liefde hem verkwikt. Het zou natuurlijk voor God een gemakkelijk ding zijn geweest, alles wat op Christus betrekking heeft in zulk een helder licht te plaatsen, met zulke onomstotelijke bewijzen te omringen, dat de mensen er evenmin aan twijfelen konden als daaraan dat $2 \times 2 = 4$ is. Maar waar zou dan het geloof gebleven zijn? Het enige, waarmee de mens God eren kan is, dat hij zonder bewijs, zonder dat hij alles begrijpt, gelooft, dat God zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden heeft, opdat een ieder, die in hem gelooft, niet verderve maar het

eeuwige leven hebbe. Wie dat gelooft, ook zonder dat hij het begrijpt, eert God en God zal hem eenmaal eren. Wie daarentegen zegt: zolang ik het niet begrijp en er met mijn verstand niet bij kan, kan ik het ook niet geloven, maakt God tot een leugenaar, omdat hij niet gelooft het getuigenis dat God getuigd heeft van zijnen Zoon. (1 Johannes 5 : 10) Hij verwerpt, steunend op zijn beetje verstand, waarmee hij niet eens het eenvoudigste en meest alledaagse dezer wereld grijpen, begrijpen of bewijzen kan, een eeuwig heil, dat hem wordt aangeboden. Eenmaal zal God met recht tot hem spreken: hebt gij zo weinig vertrouwen gesteld in mijn almacht, mijn goedheid, mijn waarheidszin, dat gij niet hebt willen geloven, wat Ik u klaar en duidelijk op iedere bladzijde van mijn Woord heb betuigd, zo vaar ter helle in uw zonden, waarvan gij u niet wilde laten verlossen, onder voorwendsel dat dit onmogelijk, onredelijk was, alsof Ik verplicht zou zijn geweest mij te schikken naar uw klein menselijk verstand, ja, alsof het werkelijk mogelijk was, dat een gevallen wezen, zoals gij, de machtige godsgedachten zou kunnen verstaan.

Indien gij evenwel het niet kunt geloven, dat deze timmermanszoon God is van alle eeuwigheid, laat hem dan geheel voor wat hij is. Zeg niet: ik wil hem graag als een groot leraar, een voorbeeld, als de beste mens eren en liefhebben. Daarmede doet gij hem geen dienst. Of meent gij dat de Keizer van Duitsland u recht hartelijk danken zou wanneer gij tot hem zeggen zou: ik houd u voor een braaf, goed, ja uitstekend mens, ook voor een goed soldaat en een bekwaam beambte, maar dat gij Keizer zijt geloof ik niet, al verklaart gij het nog zo dikwijls en nog zo plechtig, en u als zodanig eren, ik kan het niet. Hier is echter meer dan een Keizer, hier is de Heer aller heren, de Koning aller koningen. (Openbaring 19 : 6, 16) Zolang gij hem deze rechtmatige, aangeboren, titel ontzegt, zolang gij hem niet erkent als degene, waarvoor hij zich uitgeeft, beledigt gij hem slechts met uw eenzijdige en onvoldoende huldiging. Ja, gij maakt hem tot een leugenaar, want gij gelooft niet, wat hij van zichzelf getuigt. Gelooft gij, dat hij u daarvoor eens zal danken? Neen, hij verklaart daarentegen: zo gij niet gelooft, dat ik die ben, zo zult gij sterven in uw zonden.

IX.

Indien wij echter in Jezus Christus hebben geloofd en erkend, dat Hij is de Zoon des levenden Gods, zo laat ons dan nu ook op de heerlijkheid van het vleesgeworden Woord letten, nadat wij lang genoeg bij Zijn vernedering hebben stilgestaan. Want heerlijkheid had Hij ook in de dagen van Zijn aardse leven, een heerlijkheid zichtbaar voor ieder, die uit de waarheid was, Zijn stem hoorde en Zijn woord verstond.

Ten eerste was Hij zonder zonde; al had Hij ook geen gedaante of heerlijkheid. Denk u nu eens de mens die gij 't meest liefhebt, die gij het hoogst vereert; waarom hebt gij hem lief, waarom vereert gij hem? Gij antwoordt: omdat hij vriendelijk, beminnenswaardig, welwillend, edel, mild, rein ... in één woord omdat hij goed is, en het is u dikwijls als zou gij hem niet genoeg om al deze eigenschappen kunnen liefhebben, bewonderen en eren. Maar al deze goede eigenschappen bezit hij toch maar in geringe mate, ja, eigenlijk zijn ze in de beste van ons, zondige mensen, slechts negatief. Evenals ons geluk nauwelijks iets meer is dan afwezigheid van ongeluk, onze vrede alleen het niet-hebben van strijd en

twist, onze gezondheid slechts een niet-ziek zijn, zo is ook onze deugd alleen een geringere mate van ondeugd, onze milddadigheid een gedeeltelijk vrij worden van zelfzucht en gierigheid en volbrengen wij slechts het tiende deel van datgene wat God van ons verlangt, dan houden wij ons zelf reeds voor flinke, degelijke mannen Gods. Zo is ons helderste kennen slechts stukwerk, onze waarheidszin slechts een verzwakte leugenachtigheid, want de waarheid is niet in ons en - al doen wij nog zo ons best de waarheid te spreken - het is en blijft een eenzijdige, gebrekkige, onvolkomen en onzuivere voorstelling en uiteenzetting, dus leugen, al zijn de woorden ook waar. In Christus echter was werkelijke liefde, absolute waarheid, volkomen zelfverloochening. In Hem was alles, wat wij in één of in veel mensen liefhebben en bewonderen zonder een zweem van onvolkomenheid. Wat moet het heerlijk zijn geweest zulk een voortreffelijke persoonlijkheid te zien. Hoe rustig en vertrouwend konden Zijn discipelen op Hem steunen, met welk een innige overgave tot Hem opzien. Daar kunnen wij ons geen denkbeeld van maken. Voor hen - weliswaar - die de duivel nog in 't hart hadden, die vol waren van onreinheid, hoogmoed en zelfzucht moet Zijn tegenwoordigheid op zich zelf reeds een ware kwelling zijn geweest. Immers, als een gevallen mens, die in zijn God leeft, door zijn aanblik alleen reeds de goddeloze met God en mens in tweespalt levende veroordeelt, hoeveel te meer moet zulks dan bij Christus het geval zijn geweest; hoe zullen zij in Zijn tegenwoordigheid het gevoel gehad hebben: Jezus, Zoon Gods, wat hebben wij met U te doen, zijt Gij gekomen om ons te pijnigen voor de tijd? Vandaar de grimmige haat Zijner vijanden. Zijn tegenwoordigheid alleen oordeelde de mensen, maakte scheiding tussen bozen en goeden en bracht de grondbeginselen des harten aan de dag. Of, men viel Hem te voet om Hem te aanbidden, óf men knarste de tanden tegen Hem en hief stenen op om Hem te stenigen. Niemand die met Hem in aanraking kwam kon onverschillig blijven.

Ten tweede was Jezus Christus een onfeilbare autoriteit. Altijd en overal hunkert het menselijk hart naar een richtsnoer, naar leiding, naar een voorbeeld voor het leven. Wat loopt en jaagt en zoekt een mens tot hij een boek of een mens vindt, die hij bekleden kan met beslissend gezag in zake godsdienst en wetenschap, kunst en staatskunde; wat hecht hij zich aan hem en vereert hem. Hoevelen vinden in de uitspraken van christelijke mannen hun geestelijke wet, hun troost en zekerheid. Hoeveel miljoenen Rooms en bijvoorbeeld geloven oprecht aan de onfeilbaarheid van de paus, wat de godsdienst betreft, alleen om te voldoen aan hun behoefte een leidend gezag te bezitten, waarop zij zich kunnen verlaten. In Christus vonden Zijn discipelen nog een gans andere autoriteit, die het voldingend bewijs Zijner wettigheid in zichzelf bezat, zoals de zon in zichzelf het bewijs bezit, dat zij straalt. Waar Hij ging of stond, of Hij sprak of zweeg, wat Hij zei of deed, was altijd het absoluut juiste, dat trof de spijker op zijn kop, daar was niets tegen in te brengen, het was noch te veel noch te weinig, men had dadelijk het gevoel van volkomen waarheid, van de hoogste doeltreffendheid. Men had nooit iets anders te doen dan zich te verbazen over zulk een volkomen bestaan en vol bewondering na te denken zelfs over het geringste. Hoe weldadig zal de omgang met Jezus Christus gewerkt hebben op een ieder, die uit de waarheid was en zich dagelijks bedroefde (gelijk elk Christen van onze dagen dit doet) over de leugenachtigheid der wereld. Leven wij niet allen, zelfs zonder opzet, onbewust in onwaarheid? Brengen wij het ooit zover, werkelijk te zijn wie wij zijn, en ons te geven zoals wij zijn, of willen wij nog altijd meer of minder

zijn of schijnen te wezen dan wij zijn, hetzij uit beleefdheid of uit vooroordeel, uit zwakheid of uit hoogmoed, uit mensenvrees of behaagzucht? Hier was een mens, die altijd en overal, in het klein en in het groot waar was, ja de waarheid zelf. En hoe openbaarden zich door dit volkomen waar zijn deugden, die wij afzonderlijk in deze of gene mens bewonderen; moed bijvoorbeeld. Heerlijk schouwspel: een moedig mens, die zonder vrees, zonder dat hij door de omstandigheden en zijn omgeving invloed op zich laat uitoefenen, steeds zichzelf gelijk blijft, frank en vrij zijn mening uitspreekt, wien men 't aanziet: hij weet van vrezen noch beven, van wankelen noch toegeven. In Christus was dat alles in de hoogste volkomenheid. Of Hem een woedende menigte omringde en Hem zocht te stenigen; of moeders Hem haar kinderen brachten, dat Hij ze zegende; of de golven het schip half vulden, dan of Hij op de berg nedergezeten de armen troostte en hun het koninkrijk der hemelen beloofde, Hij bleef zich zelf gelijk; Hij kende geen vrees; bij Hem nooit een angstig om zich heen zien of een voorhoofd door zorgen bewolkt. Hoe rustig, hoe veilig moest men zich gevoelen in Zijn nabijheid!

Hij was ook niet veranderlijk. Zelfs de meest beminnenswaardige mens heeft zijn verdrietige ogenblikken, waarin hij de beste vriend met een kort woord afscheept, waarin het niet prettig is met hem te verkeren, en men het best doet, hem uit de weg te blijven. Christus had geen nukken, Hij was nooit uit Zijn humeur, Hij kende geen ongeduld. Wanneer Zijn discipelen Hem ook aanzagen, steeds rustte Zijn blik diep en zacht, even liefdevol en vriendelijk ernstig op hen, Hij was ten allen tijde tot antwoorden bereid.

De grootste, meest geniale mens, rijk aan geest en kennis, toegerust met alle voortreffelijke eigenschappen, heeft nochtans zijn zwakheden, zijn schaduwzijde, eigenlijk hem onwaardig, zoals het spreekwoord zegt: geen mens is groot voor zijn kamerdienaar. Hoe leeft zich niet de beste mens enigermate in zijn rol in; hoe dikwijls is hij niet zus of zo, spreekt hij niet dit of dat, omdat zulks nu eenmaal bij zijn wereldlijke of geestelijke positie behoort, hetgeen ten gevolge heeft, dat hij zo nu en dan uit zijn rol valt, dat hij zich zo echt vertoont als een gewoon mens, aan wie allerlei aankleeft, dat waarlijk niet bij zijn titel, bij zijn positie, bij zijn ambtsgewaad of toga behoort. Christus kon nooit uit Zijn rol vallen, omdat Hij geen rol speelde. Hij wilde niet een groot of een vroom man of Gods Zoon zijn ... Hij was het. Daarom was er bij Hem geen woord, geen blik, geen gebaar, geen hoofdschudden; niets in houding of gang, dat onharmonisch was, of niet precies bij het geheel paste, niets waarvan men de indruk kreeg: dat moest nu toch anders geweest zijn. Of Hij er van sprak, dat Hij in de wereld gekomen was om te dienen, of dat Hij met goddelijke kalmte, vol majesteit het woord uitsprak: gij noemt Mij Meester en Heer; gij zegt wel, want Ik ben het; nooit hadden Zijn toehoorders de minste indruk van gemaakte nederigheid of welbehaaglijke ijdelheid. Wie zou Hem zó kunnen naspreken? Maar wat Hij sprak, was Hij, geheel, volkomen, absoluut. Ieder voelde in zijn hart: zo is het! Gij spreekt waarheid! Gij zijt waar!

Maar wat betekenen alle eigenschappen der mensen zonder goedheid, ware goedheid? Is iets hogers denkbaar dan een goed man te zijn? Christus was goed, niet slechts theoretisch volgens het begrip; niet slechts negatief, omdat Hij zonder zonden was en nooit iets kwaads deed, sprak of dacht, neen! Zijn goedheid was positief, warm, levend, zonder sentimentaliteit en overdreven uiting van het gevoel, maar echt, diep, waar, zoals

alles bij Hem. Welke mens heeft ooit de ellendigen en de zieken, de armen en de zondaars getroost zoals Hij? Hij troostte niet met goed gemeende holle klanken, met alledaagse troostgronden. Hij zei niet: gij moet het maar niet te zwaar opnemen, het wordt vanzelf weer beter, gij moet de moed maar niet verliezen en andere algemeenheden, zoals wij ze de ongelukkigen dagelijks in de schoot werpen. Neen, hoort Zijn woorden: "Zalig zijn de armen van geest, want hun is het koninkrijk der hemelen. Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden. In de wereld zult gij verdrukking hebben, hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen." Welke woorden! Ieder van hen een rots, waarop men bouwen kan, een hoofdkussen, waarop men het moede hoofd rustig nederleggen en zalig sterven kan!

Bij het woord voegde Hij de daad, de hele daad, niet de halve. Hij belooft aan de blinde niet een middel, dat hem enigermate het gezicht zal teruggeven, Hij verzacht niet slechts de smarten van de kranke, maar tot de blinde zegt Hij: word ziende: tot de kranke heet het: sta op en wandel; tot de melaatse: word gereinigd, en ziet het was also. En indien iemand door de zonde zwaar werd gedrukt, dan nam Hij ze hem af en sprak: wees getroost, uw zonden zijn u vergeven. Dat was troost! dat was hulp! Met welk een vriendelijkheid behandelt Hij Zijn discipelen! Hoe verschonend en geduldig verdraagt Hij in de dagelijkse omgang hun zwakheid, hun fouten, hun onaangename eigenschappen (want zij waren mensen zoals wij) een Petrus met zijn drift en zelfvertrouwen; een Judas zelfs met zijn gierigheid en zijn boze hart. Wat had Hij in hen niet kunnen berispen, en toch van alle verwijten, die Hij het recht had te doen horen, is het enige wat over Zijn lippen komt een verwijt der liefde. Hij werpt hun niet voor de voeten, dat zij zo hoogmoedig, zo ondankbaar, zo zelfzuchtig zijn, dat zij Zijn liefde niet waard zijn, ja eigenlijk niet verdienen dat een God zich met hen bemoeit. Slechts één ding smart Hem, dat zij zo kleingelovig zijn. Zij geloven te weinig aan Zijn liefde, zij vragen te weinig van Hem, zij bidden van Hem te weinig af; zij hebben te weinig vertrouwen in Hem. Hij is ten allen tijde bereid alles voor hen te doen, hen te helpen zonder perk en zonder peil. Dat is het enige wat Hem bedroeft, wat Hij in hen berispt, wat Hij hun liefderijk verwijt. Hoe vaderlijk vriendelijk gaat Hij met hen om: lieve kinderkens noemt Hij hen. Ik heet u niet meer dienstknechten, Ik heb u vrienden genoemd.

Voor Zijn sterven vergeet Hij het schrikkelijke lot, dat Hem wacht en waarvoor Zijn ziel beangst is, om hen te troosten. "Uw hart worde niet ontroerd", zo spreekt Hij, "Ik ga heen om u plaats te bereiden, en zal u tot "Mij" nemen, opdat gij ook zijn moogt waar Ik ben." Ach, nu kunnen wij het ons begrijpen, dat zij zo bedroefd waren, toen Hij zei, dat Hij nu heenging en zij Hem, voor een kleine tijd niet meer zouden zien, toen zij daarna Hem, die enkel goed had gedaan, die allen getroost, allen geholpen had, door een verblinde woedende menigte naar Golgotha zagen uitleiden om daar aan het kruis een jammerlijke dood te sterven. Geen zoon, die de beste en meest liefdevolle vader verliest, geen weduwe die aan het sterfbed van haar man weent, geen vriend staande aan het graf van een vriend met wien hij jarenlang verbonden was, verliest zoveel, als deze discipelen in Christus verloren. Hij was hun vader en hoeder, hun trooster en leraar, hun Messias en God. Wij kunnen er inkomen, dat zij, toen Hij na Zijn opstanding in hun midden verscheen, hun ogen niet vertrouwden en van vreugde niet geloven konden. Met welk een oneindige tederheid doet Hij dan Petrus gevoelen, dat Hij hem zijn snode, lasterlijke

drievoudige verloochening vergeeft. Een natuurlijk mens en ook menig Christen zou hem tenminste, al was het nog zo vriendelijk, hebben toegeroepen: heb ik u niet voorzegd, dat gij mij zoudt verloochenen? maar gij wilde het niet geloven, gij voelde u krachtig genoeg om met mij in de dood te gaan. Ziet, zo gaat het wanneer men vertrouwt op eigen kracht; neem daar nu voor 't vervolg een voorbeeld aan, laat het u zijn tot een ernstige waarschuwing voor de toekomst enz. enz.

Maar bij Christus niets van dit alles. Met oneindige liefde ziet Hij de discipel aan, die kort te voren met vervloeking betuigd had, dat hij Hem niet kende en vraagt driemaal: "Simon hebt gij Mij lief?" en stelt hem in de gelegenheid door driemaal die vraag bevestigend te beantwoorden, zijn drievoudige verloochening weer goed te maken en zet hem weer in zijn apostelambt met een driemaal herhaald: "Weid mijn schapen." Geen woord van verwijt, zelfs geen vermaning. Hoe moet Petrus' hart gesmolten zijn van schaamte en berouw, dat hij deze Heer verloochend had; van liefde en aandoening over zulk een goedertierenheid. Waarlijk, die hierdoor niet geroerd wordt, kent zelf geen liefde.

Zo was Christus de mens zoals Hij moet zijn, het evenbeeld Gods. Ook hiertoe kwam Hij in de wereld, om ons te tonen, wat wij zouden hebben kunnen zijn, indien wij niet van God afgefallen waren. Een heerlijk beeld voorwaar, dat ons troosten kan, over zo menige bedroevende karikatuur van het goddelijk evenbeeld, zoals wij ze maar al te dikwijls in de wereld ontmoeten en waarbij men onwillekeurig zichzelf afvraagt: Is dat ook een wezen naar Gods beeld geschapen?

X.

Maar Christus was niet alleen een beeld van de volkomen mens, van de mens zoals hij wezen moet, hij was ook de Logos, het Woord, dat in de beginne bij God was en als zodanig is Hij voornamelijk een machtige, heerlijke verschijning. Dat voor ons over het algemeen het woord tegenwoordig zo weinig betekent, dat wij het veelal beschouwen als een voorbijgaand geluid, dat spoedig in de wind vergaat, iets dat niet veel om het lijf heeft, is een recht treurig teken omtrent ons zieleleven. De spraak moet bij ieder mens de voortdurende ademtocht der levende ziel zijn, die God hem heeft ingeblazen, een voortdurende openbaring van het eeuwige in de tijd en als zodanig het hoogste, wat de mens voortbrengen kan. Want gelijk God door Zijn Woord de wereld geschapen heeft, kan ook de mens door zijn woord steden grondvesten en vernielen, wetten geven, oorlog voeren en vrede maken, kortom dag aan dag onmetelijk veel goed of kwaad doen. Maar hoe wordt, en misschien nooit sterker dan in onze dagen, deze heilige macht des woords misbruikt en geminacht. Zelfs afgezien van zovele leugens en goddeloze woorden, welk een woordenstroom komt er voortdurend over onze lippen. En wat zijn deze onze woorden? Meestal onbezonnen, onbeduidend, oppervlakkig, zonder merg en pit, woorden en frazen, die slechts uit de mond, niet uit het hart uitgaan. Hoe worden niet in 't gezellig verkeer, bij verplichte bezoeken, bij felicitaties en condoleanties, enige conventionele frazen uitgesproken, waarop men met van buiten geleerde en evenzo weinig gemeente algemeenheden antwoordt, zodat men eigenlijk zich werkelijk verbaast, wanneer een mens blijkt te menen, wat hij zegt. Wat leegheid, holheid, platheid, wat nietigheid en

doodsheid der ziel openbaart zich daardoor. Welk een schuld hopen wij zo op ons hoofd tegen de dag des gericht, want God neemt het met onze woorden heel wat ernstiger op dan wij; zij zijn voor Hem van meer gewicht dan voor ons; Hij schrijft ieder woord in Zijn boek en is van plan, ze eenmaal op de rij af grondig te onderzoeken, en ons tot verantwoording te roepen wegens ieder niet bepaald slecht, maar eenvoudig ijdel woord. "Uit uw woorden zult gij gerechtvaardigd en uit uw woorden zult gij veroordeeld worden." (Mattheüs 12 : 37) Ieder woord is een werk, goed of slecht, het staat, nauwelijks uitgesproken, spoedig als met diamant gegriffeld in de grote fonograaf van het heelal, en zal eens weerklinken, tot onze straf en schande of tot onze vreugde, wanneer de engelen de grote cilinder in beweging brengen. De grootheid en de macht van een mens meten zich af naar de grootheid en de macht van zijn woord. Daarvan zijn de grote wetgevers en hervormers in de wereldgeschiedenis tot op onzen tijd, ons ten voorbeeld. Ja, wij zelf zijn daarvan het bewijs, waar wij ook zo vaak woord en mens vereenzelvigen en van Goethe en Dante, Virgilius en Homerus spreken, alsof wij de personen op 't oog hadden, terwijl wij toch eigenlijk alleen hun woord bedoelen en dat kennen.

Zo legt ook Christus op Zijn woorden de meeste nadruk. "Indien gij mijn woord geloofdet." "Het woord dat Ik spreek zal hen oordelen in de jongsten dag." "Hemel en aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan." Zij zijn gewichtiger en groter dan Zijn wonderen, zoals Hij zelf het uitspreekt: "zij hebben Mozes en de profeten, indien zij deze niet geloven, zij zullen zich niet laten gezeggen ook indien iemand van de doden opstond." Terwijl de Joden met recht van Hem getuigden: geen mens heeft ooit gesproken gelijk deze mens, belooft Christus aan degenen, die in Hem geloven, dat zij wonderen zullen doen als Hij, ja nog groter; maar een woord machtiger dan 't Zijn zal niemand spreken. Ook Petrus erkent zulks; hij zegt niet: wij volgen U, omdat wij Uwe wonderen gezien hebben, maar "tot wien zullen wij heengaan, Gij hebt de woorden des eeuwigen levens."

Hiermee wordt een oordeel geveld over allen, die ten allen tijde en ook nog heden zeggen: "Ja, wanneer ik slechts Jezus' wonderen gezien had, ik zou in Hem geloven"; want zij hebben zijn woord, dat groter is en geloven toch niet. Hier willen wij het, in deze twijfelzieke, geestelijk zo zenuwzwakke tijd, die daardoor zulk een wondervrees heeft, uitspreken; wij achten het niet nodig, hier de wonderen van Christus een voor een te bespreken. Het spreekt toch vanzelf, dat wanneer Christus zelf God is, het wonder zijn element is, waarin Hij zich vrijelijk beweegt. Heeft niet Rousseau, waarlijk geen vriend van het Christendom, het uitgesproken: "wie nog vraagt, of God wonderen doen kan, behoort thuis in een gekkenhuis. God is het wonder." Wie niet aan het wonder gelooft, gelooft niet aan God, ook wanneer hij meent, dat hij aan Hem gelooft, d.w.z. hij is te zwak van geest om én het wonder én God te begripen.

Dat de woorden van Christus machtiger zijn dan enig woord door een mens gesproken, bemerkt men aan de uitwerking. Hij kwam in de wereld, sprak woorden des eeuwigen levens, en lichtte daarmee de oude wereld uit haar voegen. Anderen zijn ook als martelaars aan 't kruis gestorven, hebben doden opgewekt en zieken genezen, wie heeft echter met zijn woord zulke grote dingen tot stand gebracht? Vóór achttienhonderd jaren zat de beheerser der toenmalige wereld, keizer Tiberius, in zijn prachtige villa, op 't eiland

Capri; in de haven wachtten steeds snelvarende galeien op zijn bevelen, om ze heen te voeren naar alle hemelstreken; talrijke legioenen van gevreesde soldaten gehoorzaamden hem op zijn wenken; in Rome sidderde zelfs de machtige Senaat voor hem. Aan die Senaat schreef de levensmoede, sombere, door gewetensangst gekwelde keizer met gouden schrijfstift deze woorden: "Verzamelde Vaders, zó doen mij de goden en zó doen zij daartoe, wanneer ik weet wat ik u schrijven moet of niet schrijven moet." Terzelfder tijd zat echter in een kleine, verwijderde provincie van het rijk van Tiberius een onbekend man, een zijner onderdanen, van wien hij niets afwist, op een berg aan de zee van Galilea. Hij werd omringd door enige arme vissers, door bedelaars en vrouwen uit het volk, met zieke kinderen op hun arm, zich afsloven voor het dagelijks brood. Tot hen sprak Hij: "Zalig gij armen, want uwer is het koninkrijk der hemelen. Zalig, die hongert, want gij zult verzadigd worden. Zalig, die weent, want gij zult lachen. Weest niet bezorgd, zeggende: wat zullen wij eten, wat zullen wij drinken, waarmee zullen wij ons kleden, uw hemelse Vader weet, dat gij al deze dingen behoeft?" Hij wees hen op de leliën des velds, die bloeiden aan Zijn voet, en op de vogelen des hemels, die over Zijn hoofd fladderden. Waar is nu Tiberius en zijn legioenen? Waar zijn zijn paleizen en hun pracht? Waar is de senaat gebleven, en het Romeinse rijk? Vraag er de duizenden eens naar, die rondom u, ter aarde gebogen in 't zweet huns aanschijns hun dagelijks brood zuur verdienen. Zij weten het niet, zij hebben de namen nooit gehoord. De woorden echter van die arme man klinken nog altijd de wereld door; door honderden zendelingen alle volken verkondigd, in duizenden kerken gepredikt, in miljoenen Bijbels in allerlei taal gelezen. Zij troosten nog altijd de armen, zij versterken de zwakken, zij leren de mensen geduldig leven en zalig sterven.

Toen Zijn discipelen Hem vroegen hun bidden te leren, sprak Hij zeven woorden uit, zo eenvoudig, dat ieder kind ze nazeggen kan, maar tegelijk zo diepzinnig, dat alle mensen samen hun betekenis niet uitputten kunnen. Het is niet slechts een heerlijk gebed, dat alle menselijke behoeften in zich bevat, en waarin plaats is voor alles wat een mens ter harte kan gaan; een gebed, dat een Christen niet moe of mat wordt zijn Heer dagelijks na te spreken, en waaruit hij dagelijks nieuwe kracht put; dat gebed ontsluit ook een gehele, geestelijke wereld, waarmee geen mens ooit geheel klaar komt. Dat gebed is een adelaarstocht van de geest door het heelal, door de hemel, de aarde, de hel.

Met krachtige vleugelslag stijgt de Heilige Geest, die in de mens bidt, omhoog, met de woorden: "Onze Vader, die in de hemelen zijt." Hij nadert tot de Vader en Schepper van alle christenen, ja van alle mensen, ja van alle geschapen wezens op aarde en in het ganse heelal. Hij stijgt hoog boven deze arme aarde en aanschouwt Hem als de enige, de waarlijk zijnde "die zijt". Hij ziet Hem in Zijn ongenaakbaar licht van alle eeuwigheid, in Zijn hoogste, derde hemel, als God de Vader van alles, gedragen door Serafijnen, omgeven door Cherubijnen, vol ogen uitwendig en inwendig en zij spreken onophoudelijk: "Heilig, heilig, heilig is de Heer der heirscharen, geheiligd worde Zijn naam." Zij aanschouwen in de eeuwige God het ware zijn (die zijt) en in de onafgebroken scheppingen der werelden het worden (Uw naam worde). Zij roeren niet aan de schrikkelijke noden hier op aarde. Zij bekommeren zich niet over de afval van Satan en zijn legioenen. Verleden en toekomst tegelijk ziende in de godheid, zijn, zij verheven, hoog boven alle vergankelijkheid en eindigheid; en aanschouwen eeuwig een God, heilig in zich

zelf, heilig in Zijn schepping, heilig in alle hemelen, heilig in alle hellen, heilig in alle steeds wordende vormen van Zijn eeuwig bestaan en verheven in een eeuwige rust vol majesteit, boven al het worden van het goede en boze.

Wij kunnen hun woorden niet vatten, wij vermoeden nauwelijks en weten niet wat het betekent: "Uw naam worde geheiligd!"

Met de tweede bede stijgt de Geest tot in de tweede hemel. Daar zijn rondom God, de Zoon en Verlosser van het heelal, vergaderd de patriarchen, profeten en apostelen. Zij spreken: "Uw koninkrijk kome." Wij zien de eeuwige raadsbesluiten der verlossing, voleindig ze spoedig en verlos uw uitverkorenen. Verlos de ganse creatuur, die met ons verlangend zucht, verwachtende de openbaring der kinderen Gods. Verlos haar en neem Uw rijk in, en deel het met ons en allen, die Gij waardig bevonden en gemaakt hebt met U mee te arbeiden aan het verlossingswerk, opdat zij met ons zouden aanzitten aan Uwe dis. "Uw koninkrijk kome!"

In de derde hemel zijn onze gezaligden in Christus gestorven. De richting van hun harten, door de Heiligen Geest geleid, hun inwerken op deze aarde, onzichtbaar maar machtig, openbaart zich in dit woord: "Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook op de aarde." Dag en nacht zijn zij bezig in hun heerlijk werk, de goddelijke wil, die zij vermogen te kennen, uit te voeren. Zij troosten de bedroefden, sterken de zwakken, weren de goddelozen, straffen de bozen en spinnen voort aan het onzichtbare geesteskleed tot de dag der verlossing en des gericht, zingend in het zalige koor: "Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde!"

Dan verlaat de Geest de drie hogere werelden, waarin slechts het goddelijke "Uw" weerklinkt, en daalt neer op de aarde, die "ons" is overgelaten. Hij overziet het gehele aardse leven en vat alle doen en jagen van alle schepselen samen in deze één bede: "Geef ons heden ons dagelijks brood." Niet slechts brood voor 't lichaam, voedsel, kleding en woning, maar ook brood voor de denkende geest, alle krachten, die de mens dagelijks nodig heeft tot onderzoeken en uitvinden, werken en scheppen, kunst en wetenschap, nadenken en verstaan. Geef ons heden dit dagelijks brood voor onzen geest en geef ons ook het brood des Geestes, o Heer! Uit God is onze geest geboren, en ieder wezen kan zich slechts voeden uit Zijn oorsprong; geef hem daarom goddelijke spijs, liefde, geloof, hoop. Geef het ons heden want het heden hebt Gij de mens gegeven, opdat hij daarin zou leven en werken, verleden en toekomst behoren U toe, die hebt Gij aan U behouden. Geef heden levensadem de dieren, voedende sappen en levenskracht aan de planten, geef aan het kristal en het atoom zijn krachten; doe het water stromen, de lucht waaien, en geef aan het vuur zijn kracht om te verteren. Want in U leeft, beweegt zich en is al wat bestaat. Geef, o God, aan Uw ganse schepping heden haar dagelijks brood!

De Geest daalt af in de hel, in die hel, die uit de diepte opdoemt in deze wereld, en zich in het mensenhart vermengt met het paradijs, dat uit de hoogte er in afdaalt. Dat is de wereld der schuld, nog als schuld erkend, de wereld der tweespalt. In haar worstelen en strijden, de toorn en de liefde Gods, in haar geschiedt niet Gods wil, maar de wil des

mensen, want de hel is de negatie des hemels. "Vergeef ons, Heer, onze schulden, gelijk wij ook vergeven onzen schuldenaren!"

In de diepere helleschachten is de verzoeking; daar is het rijk van die geesten, die niet willen, dat het rijk Gods komt, die dag en nacht tot de ziel zeggen: "Laat af van uw God, kom over tot ons en spreek: Uw rijk kome niet! Daarvoor in plaats zullen wij voor u en voor ons een eigen rijk grondvesten in eeuwigheid." En in deze wereld van toorn gaat haar heer en koning rond als een briesende leeuw, zoekende wie hij zou mogen verslinden. Daarom, Heer, "leid ons niet in verzoeking!"

Nog dieper daalt de Geest af, tot in het diepste der hel ziet Hij neder. Daar zit op een hoge troon de god van het kwaad, ook omgeven door zijn serafijnen en cherubijnen, met eeuwige vervloeking van de God van het goede op de lippen. Hij, die op de troon zit, zweert bij zijn pijniging, dat het kwade eeuwig zijn goed zal zijn. Nederziende in deze eeuwigen nacht, schrikt de Geest, en uit zijn geprangde boezem breekt zich de verzuchting baan: "Verlos ons van de boze!"

Maar Hij stijgt eindelijk weer, door de hellen, de aarde, en de hemelen tot het licht op, en roept troostend uit: "Want" nochtans, "Uw is" allerwege, ten allen tijde, overal ook in de hel "het koninkrijk!" Gij kunt ons wel verlossen, uit de macht van de boze, en "Uw is de kracht," dat gij aan Uw gehele schepping dagelijks het brood des levens schenken kunt: "en de heerlijkheid" in Uw hemelen. En de Geest ziet in de geest, dat het zo is, en was en zijn zal, van eeuwigheid tot eeuwigheid en juichend roept Hij uit: Ja Amen - zo is het - waarachtig.

XI.

Wat zijn ook de gelijkenissen van Christus eenvoudig, zodat ieder kind ze dadelijk onthoudt, en tegelijkertijd scheppingen van de geest, zo volkomen, zo treffend, dat ieder woord betekenis heeft. Zie bijvoorbeeld Zijn verklaring van de gelijkenis van het onkruid maar eens aan (Mattheüs 13 : 37-43) of volg Hem, wanneer Hij wijst op de leliën en de raven, die niet zaaien en maaien, en die toch door de hemelse Vader worden onderhouden, want wie of wat zou zonder voedsel kunnen bestaan? Hoe velen dezer gelijkenissen zijn een heldendicht, of een drama, het gehele menselijk leven voorstellend, bijvoorbeeld die van de verloren zoon, of een trilogie, die aarde, hemel en hel omvat, zoals de gelijkenis of eigenlijk de geschiedenis van de rijke man. Alle gelijkenissen, die van de zaaier, zowel als die van de wijze en dwaze maagden, bieden een gedachte aan de eenvoudigste, maar openen tegelijk zoveel vergezichten, komen tot ons met zoveel vragen, dat men er nooit over uitgedacht raakt. Welk mens heeft ooit zo gesproken, dat klein en groot er wat aan had? Bij ieder mensenwerk loopt men steeds gevaar, er meer uit te halen, dan de maker er in gelegd heeft; bij Christus behoeft men daarvoor niet te vrezen. Wie kinderlijk gelovig over deze dingen nadenkt, en altijd weer, nu dit, dan dat er in vindt, mag geloven, dat ook Christus dat er in gelegd heeft. Hij toch heeft eenvoudig dat alles met Zijn woorden willen zeggen, wat met de woorden gezegd kon worden. Ja, er ligt zelfs nog veel meer in, wat wij eerst in de hemel zullen verstaan. Wat Hij spreekt, zijn

woorden des eeuwigen levens! Meer troost, meer kracht, meer ware wetenschap, meer waarheid dan in de uitspraken van de grootste wijzen aller eeuw, ligt in de korte woorden van onzen Heer. "Zalig gij, die nu treurt, want gij zult vertroost worden. Die in mij gelooft, heeft het eeuwige leven. De waarheid zal u vrijmaken. Wie zijn leven verliest om mijnentwil, die zal 't zelve behouden. Wie gelooft komt niet in het oordeel. De haren op hoofd zijn alle geteld", en zoveel andere waarvan de Geest getuigt met onzen geest, zij zijn leven en waarheid, wij kunnen rustig het hoofd tot sterven er op nederleggen.

Zo is ook alles wat Christus doet, alles wat met Hem in verband staat, rijk, onuitputtelijk rijk in betekenis. Trouwens dat kan niet anders. Wanneer een God deelgenoot wordt van onze menselijke beperktheid, dan is alles wat God doet, een geheimenis, een symbool, dan is alles vol van betekenis, alles heeft een diepe zin, de engelen denken er over na.

Wij lezen bijvoorbeeld hoe Jezus Christus wandelende op de zee, 's nachts aan Zijn jongeren verscheen. Niet dat dit, zoals sommigen menen, slechts een leerrijke mythe zou zijn. Een zinnebeeldige voorstelling, niet gegrond op een feit, zou juist even zoveel of zo weinig waarde hebben als een fabel van Aesopus. Maar zoals Christus bij de geraakte, onmiddellijk de beloofde vergeving der zonden door de lichamelijke genezing bezegelt, leert Hij hier zonder woord, door een daad, Zijn discipelen, dat het geloof rustig doet voortgaan ook op de felbewogen levenszee. Juist deze daad maakt deze geschiedenis tot een schoon en diepzinnig beeld van het leven der gelovigen. Ook hier geldt: alleen een ware geschiedenis heeft waarlijk waarde.

Terwijl aan de oever de blinde wereld slaapt, strijden de discipelen, hun plicht vervullend, op de stormachtige zee der verzoeken, met inspanning van alle krachten tegen de winden, die hun tegen zijn, dat zijn de geesten, die in de lucht zijn. (Efeze 2 : 2; 6 : 12) God zelf, eerst door hen niet herkend, komt hen daarbij te hulp. Dan zien wij de drie trappen van het geloof. De meeste discipelen, ofschoon zij de Heer herkennen, durven niet de strijd om het bestaan geheel te strijden met de wapenen des geloofs. Zij blijven in 't schip, in het veilige, kunstig gebouwde toevluchtsoord. Toch verheugen zij zich als de Heer zich bij hen voegt. Petrus alleen verlaat het schip der menselijke berekening, en volbrengt een waagstuk, dat een dwaasheid is in de ogen van de natuurlijke mens; maar hij zinkt, omdat hij niet op Jezus alleen, maar op zee en wind ziet. Jezus alleen wandelt frank en vrij over de stormachtige zee, ja stelt anderen in staat het ook te doen, Hij treedt echter eindelijk toch in het schip. Hier zien wij dus een groot, een groter, het grootste geloof bezig aan het oplossen van de vragen des levens.

Ergens anders lezen wij, dat toen Christus eens van Jericho naar Jeruzalem ging, een blinde aan de weg zat en bedelde. (Lukas 18 : 35-43; Markus 10 : 46-52) (Of deze Bartimeüs, één van de twee blinden is, waarvan Mattheüs gewag maakt, dan wel of dat geheel anderen zijn, wat zeer waarschijnlijk is, bij de grote menigte blinden in Palestina aanwezig, weten wij niet). Zo oppervlakkig gezien is dit een korte geschiedenis, kort, maar waar. Wanneer wij echter die blinde aan de weg eens wat nauwkeuriger bezien, ontdekken wij met verbazing: die blinde ben ik, die blinde is de mens!

Aan de weg naar de eeuwigheid, die uit de stad der verderfenis en des vloeks Jericho (Jozua 6 : 26) bergopwaarts leidt naar de Godsstad Jeruzalem, zit de mens. Hij kan niet gaan, hij is blind. Rondom ons wordt de grote strijd gestreden. God wacht op ons. Christus sterft voor ons. Engelen behoeden ons en verblijden of bedroeven zich over ons. Duivelen zoeken bij dag en bij nacht ons te verderven. De eeuwigheid nadert, spoedig zal het te laat zijn. En wij, wij merken er niets van; wij zitten aan de weg en bedelen (wat kan een blinde anders doen?) bedelen om koper geld. Wij bedelen van het leven af een weinig geluk, van vrouw en kind een weinig liefde, van geld en goed enig genot, van de kunstidealen, van de wetenschap wat kennis, van onzen naaste erkenning en eerbewijs, en eindelijk zinken wij als moede bedelaars in 't graf. Toen hoorde hij echter de schare voorbijgaan en vroeg wat dat was? Zij boodschapten hem dat Jezus de Nazarener voorbijging. Dat is spotternij. Nazareth was de meest verachte stad in Israël. Kan uit Nazareth iets goeds zijn, een bekend spreekwoord! Zo gaat het nog heden. Wanneer een sidderende ziel haar vrienden en verwanten vraagt: wat toch wel de onrust en siddering is, die zij ervaart, dan is nog altijd het antwoord: Dat is Jezus van Nazareth of eigenlijk in goed Hollands: dat is allemaal verbeelding en dwaasheid, gij moet de zaken zo niet overdrijven, wil toch niet beter zijn dan de andere mensen. Maar de blinde roept, zonder op het volk te letten: "Jezus, gij zone Davids, ontferm u mijner!" Dat is eigenlijk het rechte gebed, zolang wij op aarde zijn; eenmaal zal het heten: "Hem, die op de troon zit en het Lam, dat ons tot koningen en priesters gemaakt heeft door zijn bloed, zij ere en macht, heerlijkheid en kracht in eeuwigheid!" Maar tot zolang leeft men 't veiligst met de bede op de lippen: "O God, wees mij zondaar genadig! Heere Jezus erbarm u mijner!" Wel bestraffen zij, die voorbij gingen, de blinde. Zij achtten het niet nodig bij Jezus te blijven en naar Zijn woorden te luisteren, zij vonden het aangenamer vooruit te lopen als herauten van het nieuwe dat stond te komen. Maar de blinde riep nog veel meer: "Zone Davids, ontferm u mijner." En Jezus stil staande, beval dat men dezelve tot Hem brengen zou. Zij riepen de blinde en zeiden tot hem: "wees getroost, sta op, Hij roept u." Welk een andere taal spreken degenen, die rondom bij Jezus staan. Zij hebben woorden van troost. "Wees getroost" en van vermaning: "Sta op." Ja, opstaan moet de mens, als God hem roept: "Ik zal opstaan en tot mijnen Vader gaan" sprak de verloren zoon. De geroepene mag niet aan de weg blijven zitten. En hij wierp zijn mantel af. Zo moet ook de mens het kleed afwerpen, dat hij tot nog toe zo hoog gewaardeerd heeft; het gescheurde, gelapte, gevlekte kleed van zijn eigengerechtigheid, zijn goede werken, zijn deugd! Zolang hij niets anders had, was het beter dan helemaal niets.

Het beetje eerlijkheid, onze goede naam bij de mensen, hebben ons dikwijls onder Gods genadige leiding veel nut gedaan; zij hebben ons bewaard voor grove zonden, zij legden onzen lusten en begeerten een heilzame teugel aan. Nog iets geheel anders was die mantel voor ons. Naakt zijn wij in de wereld gekomen; wat opvoeding en onderwijs, omgeving en omstandigheden ons hebben aangebracht, onze aangeleerde kundigheden, onze wetenschap, ons beroep en talenten, onze gevatheid en, gemakkelijk optreden in de wereld, dat alles zijn de kleren waarmee wij ons omhangen, om onze naaktheid te bedekken, opdat niet ieder het ons dadelijk aanzie, hoe ledig en nietig, hoe ontevreden en ongelukkig, hoe rusteloos en zonder vrede wij zijn. Met die kleren doen wij als de kleine kinderen, wij zijn trots op een mooi lintje en strikje, wij verachten een ander omdat in zijn lompen ook niet wat goud en zijde ingeweven is. Werp dit kleed af, als Christus u roept.

In plaats daarvan ontvangt gij in de opstanding der rechtvaardigen een wit kleed, dat uw naaktheid geheel bedekt. Daar houdt eerst op de oude klacht: "ik vrees, want ik ben naakt." (Genesis 3 : 10)

De blinde stond op en kwam tot Jezus en Jezus antwoordende sprak tot hem. Antwoordende? Heeft dan de blinde Hem nu iets gevraagd? Neen maar vroeger, toen hij nog aan de weg zat riep hij: "erbarm u mijner!" Toen antwoordde Jezus niet, Hij ging eerst verder, stond toen stil, en antwoordde altijd nog niet. Zo doet God. Reeds menigeen heeft in vurig verlangen, in wilde smart tot God geroepen en er was geen stem noch antwoord. De arme mens zocht God aan 't firmament boven zich, en op de aarde onder zijn voeten; hij vroeg aan de sterren en aan de oceaan, aan het woud en aan de woestenij, aan de zon des daags en aan de donkeren nacht, aan de wolken des hemels: "Waar is God?" De sterren schitterden koud en onverschillig, de zon vervolgde haar loop, de zee bruiste altijd door, de wolken trokken rustig verder. Het arme, bange mensenhart was op 't punt van vertwijfelen en Satan fluisterde hem in: "laat af, het is verbeelding, daar is geen God!" Geduld, menskind, geduld! God antwoordt altijd. Nog nooit is een tot Hem gerichte zucht onbeantwoord verstorven in de lucht, nog nooit een tot Hem opgezonden bede der menselijke ziel teruggekomen als een onbestelbare brief. Eer zouden de grondvesten der aarde wankelen, en de eeuwige natuurwetten ontbonden worden. God heeft dikwijls de levensmoede grijsaard eerst geantwoord op zijn gebed in de kindsheid gestameld, maar Hij antwoordt altijd. Dit is de eeuwige goddelijke wet: die zoekt, vindt, die bidt, ontvangt, die klopt, die wordt opengedaan. Wachten is gezond voor ons, zolang wij hier beneden zijn. Op de nieuwe aarde heet het: "Het zal geschieden, eer zij roepen zo zal Ik antwoorden, terwijl zij nog spreken zal Ik horen." (Jesaja 65 : 24)

Wat wilt gij, dat Ik u doen zal? En de blinde zei: "Heere, dat ik ziende mag worden;" Rabbouni, mijn Heer! mijn Meester! dat ik ziende worde! De blinde was aan zijn toestand gewend. Aan de weg zitten en bedelen, spelen met het kopergeld, dat de voorbijgangers hem toewierpen, tellen hoeveel hij al had, dat was zijn leven. Daardoor was hij bijna vergeten dat hij blind was, ja hij koesterde geen hoop meer, dat het ooit anders zou kunnen worden. Maar op eenmaal wordt het hem helder, en stelt hij het zich duidelijk voor, wat een ellendig bestaan het toch is zo blind als een bedelaar aan de weg te zitten. Hij wilde ook zo graag gaan en lopen, ook zien de schone zon, de blauwe hemel, de bomen en de dieren, hij wilde ook waarlijk mens zijn. Hij vraagt niet om fraaie kleren, om rijke aalmoezen, om een goed maal; ach, dat alles is hem veel te weinig. Hij wil het hoogste, hij wil alles. Wat was hij tot nog toe? Hoe noemde men hem? Een blinde! Wat wilde hij zijn? Een ziende. Al het verlangen en begeren van zijn ziel legt hij neer in die ene kreet: "Heer, dat ik ziende mag worden!" Jezus zei tot hem: "Ga heen." Niet: zet u weer neer, neen, ga door het aardse leven de hemel tegemoet, door het heelal tot God!

"Uw geloof heeft u behouden." En terstond werd hij ziende. O zaligheid! Nu ziet hij de wereld in haar grootheid, haar schoonheid, haar doelmatigheid, hij kan haar nu voortaan genieten, hij is niet meer blind. Hij volgde Jezus op de weg. Hij ging niet heen op zijn eigen wegen, neen hij volgde Jezus. Waarheen? Naar Jeruzalem ging de moeilijke weg ten dode, ten kruize, maar ook ter opstanding, tot heerlijkheid!

Ook wij, die eens als arme bedelaars aan de weg hebben gezeten, willen Hem volgen, die ons ziende gemaakt heeft. Het is der moeite waard, want laat vrij de blinde wereld, die aan de weg zit, Jezus laten voorbijgaan zonder op Hem te letten, eens zal het teken van deze timmermanszoon aan de hemel verschijnen en alle geslachten der aarde zullen wenen en zich op de borst slaan. Die Hem nu echter belijdt voor de mensen, van hem geldt het woord: "Ik zal hem ook belijden voor mijn Vader en voor de engelen in de hemelen."

XII.

Christus stierf, wij weten hoe. Rousseau zegt er van: "indien het sterven van Socrates dat van een wijze is, is het sterven van Christus, dat van een God!"

Mij dunkt, ons heelal kent tot heden drie wonderen, miljoenen anderen in zich bevattend, zoals de oceaan rivieren, beken, regendroppels in zich opneemt. Allereerst de schepping van dit heelal, toen de Godheid, die aan zich zelf volkomen genoeg had, uit zichzelf uittrad; de oneindigheid eindig, de eeuwigheid tijdelijk, de geest stoffelijk werd. Een onbegrijpelijk mysterie! In de beginne schiep God de hemel en de aarde.

Ten tweede: de verlossing van deze schepping; dit is ook een schepping, omdat daarbij geschiedde, wat zelfs de engelen ondenkbaar was: de Schepper aller dingen, maakte zich in de moederschoot van Maria tot schepsel. Het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond!

Ten derde: een wonder des Satans, niet minder groot, bewijs van zijn macht en heerschappij. Een God daalde neder in Zijn schepping. Hij bracht een blijde boodschap, en kenmerkte Zijn weg door daden des heils; Hij wilde de mensheid, die zuchtte onder haar zondenlast, van die last bevrijden en die zelf dragen. En zie die mensheid, Zijn eigen schepselen bespotten deze God, hoonden Hem, vervloekten Hem, sleepten Hem onder hoongelach naar 't kruis. Hij kwam tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen.

Nochtans riep Hij stervend uit: "Het is volbracht!" Ook hier hoor ik God. Of sterft niet sinds 6000 jaar de mens, hij moge een Mozes zijn, die niet komen mocht in het beloofde land, of een Elia wiens werk Elisa voltooien moest, (1 Koningen 19 : 16, 17) een Atila of een Mohammed; een Alexander, een Caesar of een Napoleon, sterven ook wij niet, gij en ik eenmaal, met de zucht op de lippen: "wat ik wilde, hoopte, begeerde, waarnaar ik gestreefd heb: volbracht heb ik het niet!"

En stond ten derde dage op van de doden. "Indien nu Christus gepredikt wordt, dat Hij uit de doden opgewekt is, hoe zeggen sommigen onder u, dat er geen opstanding der doden is? Indien er geen opstanding der doden is, zo is ook Christus niet opgewekt. En indien Christus niet opgewekt is, zo is dan onze prediking ijdel en ijdel is ook uw geloof; en zo worden wij bevonden valse getuigen Gods, want wij hebben van God getuigd, dat Hij Christus opgewekt heeft, die Hij niet heeft opgewekt, zo namelijk de doden niet opgewekt

worden. Want indien de doden niet opgewekt worden, zo is ook Christus niet opgewekt. En indien Christus niet opgewekt is, zo is uw geloof tevergeefs, zo zijt gij nog in uw zonden. Zo zijn dan ook verloren, die in Christus ontslapen zijn." (1 Korinthe 15 : 12, 18)

Zó Paulus! En deze geweldige Godsmán, wel verre van zich tevreden te stellen met een bloot geestelijke opvatting der opstanding van Christus, roept met een helder inzicht in het beslissende óf - óf; met heilige verachting van alle halve troostgronden uit: "Zo wij alleen in dit leven op Christus zijn hopende, zo zijn wij de ellendigsten van alle mensen." Onderzoeken wij dus ons zelf, of wij in de opgestane Christus geloven! "Indien niet, zo zijn wij nog in onze zonden."

Tot de geheimzinnigste gedeelten van de Bijbel, dat boek vol heilige geheimen, behoren wel voornamelijk die, welke ons van de opgestane Christus verhalen.

Treffend is de vreugde der discipelen en tegelijk hun heilige schroom voor deze vriend en Meester hunner ziel, toen deze opnieuw uit een andere en eeuwige wereld te voorschijn trad. Zij hadden Hem reeds als verloren beschouwd, en ziet, tastbaar met vlees en bloed, etend en drinkend, dezelfde als voorheen, maar toch hoger, niet meer gebonden met banden des stofs, of onderworpen aan de lagere bestaansvorm, verschijnt Hij telkens om dan weer te verdwijnen. Waarlijk, groot was dit geheimnis, ook wij zouden met innerlijk beven, met heilige schroom, deze Opgestane hebben aanschouwd, deze tastbare Getuige van een onstoffelijke wereld, deze levenden Overwinnaar des doods, deze Mens uit het paradijs. En vele grote, hoge, diepe vragen zouden zich bij ons, zoals bij de discipelen, hebben vermenigvuldigd, als wij Hem aanschouwd hadden.

Waar was Christus in deze veertig dagen, toen Hij als een bliksemstraal nu eens hier, dan daar verscheen? Toch zeker wel in 't paradijs, want Hij belooft aan de moordenaar, dat hij daar met Hem zal zijn; en toch niet in de hemel, want Hij roept Maria toe: "Ik ben nog niet opgevaren tot mijnen Vader", en Zijn hemelvaart, nadrukkelijk als zodanig vermeld, geschiedde eerst na veertig dagen. Deze veertig dagen herinneren duidelijk aan zo menig 40-tal in de Schrift. Veertig dagen duurde de zondvloed. Veertig jaren moest Mozes in de woestijn vertoeven bij Jethro, twijfelende aan zijn kracht en roeping, om Israël te verlossen. Veertig dagen werd Israël aan de voet van Sinaï door Mozes verlaten, op de proef gesteld, en het bezweek; waarop het veertig jaren tot straf in de woestijn moest zwerven. Veertig dagen toog Elia door deze woestijn, ook verscheurd door angst en twijfel aan zijn goddelijke zending (1 Koningen 19 : 1-18) naar Horeb, om daar te ontvangen een goddelijken lastbrief. Ten slotte: veertig dagen werd onze Heer in de woestijn verzocht. De getrouwe godsmán Böhme kon dan wel eens gelijk hebben, wanneer hij meent, dat Adam vóór de zondeval ook veertig dagen verzocht is geworden; en dat Christus daarom, in datzelfde paradijs, wel voor ons onzichtbaar geworden, maar daarom nog niet van de aarde verdwenen, veertig dagen heeft willen vertoeven, om te tonen, dat Hij, de tweede Adam, nu alle verzoeking overwonnen had. Hoe het ook zij, hier opent zich een machtig, geheimzinnig vergezicht voor het oog des geloofs.

Hoedanig is dan het leven in dit paradijs? Hoe verscheen Christus aan Zijn discipelen? In Zijn gewone, vroegere kleding, met dezelfde gelaatstrekken of verheerlijkt zoals op

Tabor? Was Hij slechts zichtbaar voor hen, of voor alle mensen bijvoorbeeld op de weg naar Emmaüs en in het landhuis aldaar? Waarom at Hij herhaaldelijk met Zijn discipelen? Zeker ook om hen de absolute werkelijkheid van Zijn lichamelijke opstanding te doen erkennen; maar daarom toch niet alleen? Dit eten had zeer zeker ook nog een andere, diepere betekenis, die wij niet kennen; evenmin als de symbolische betekenis van de vis, die altijd weer in 't leven van Christus optreedt. Wat zal Hij hun niet van dat paradijs, waarin Hij nu vertoefde, verteld hebben? (Handelingen 1 : 4) of sprak Hij misschien daarover in 't geheel niet en heeft geen van Zijn discipelen het gewaagd Hem daarnaar te vragen? (Johannes 21 : 12) Waarom moesten zij naar Galilea gaan en Hem daar zien, terwijl Hij toch van de Olijfberg ten hemel voer? Wat betekent dat ten hemel varen, terwijl toch het ganse heelal Gods hemel is?

Op al deze vragen kan niemand een bepaald antwoord geven, en toch behoren zij tot dat voor de ziel zo heilzame bedenken van wat boven is, waartoe de apostel ons opwekt. Al weet ook de pelgrim niet precies hoe het er uit zal zien in het heerlijk "tehuis" waarnaar hij smacht, hij is er toch in de geest mee bezig en dit bezig zijn weerhoudt hem er van te veel zijn aandacht te wijden aan het kinderspel bezijden de weg.

Eindelijk waren ook de veertig dagen ten einde en altijd verhevener wordt de gestalte van de Zoon des mensen, altijd koninklijker Zijn woord. Daar leidt Hij Zijn geliefde discipelen naar de Olijfberg en spreekt: "Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan henen, onderwijst alle de volken, ze dopende in de naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb. Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleinding der wereld." Daarna voer Hij verheerlijkt ten hemel, en is gezeten aan de rechterhand Gods. (Markus 16 : 19) Vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

XIII.

Hoe zou Christus gedurende zijn leven op aarde er wel uitgezien hebben? Dit is een vraag, die reeds menig vroom gemoed heeft bezig gehouden. Sommigen hebben gewezen op het woord van de profeten: "Hij had geen gedaante noch heerlijkheid, als wij Hem aanzagen, zo was er geen gestalte, dat wij Hem begeerd zouden hebben." (Jesaja 53 : 2) Anderen daarentegen op 't woord van David: "Gij zijt veel schoner dan de mensenkinderen." (Psalm 45 : 3) Hoe Hij er uitzag, wij weten het niet, wij geloven ook niet, dat ooit een kunstenaar Zijn beeld juist getroffen heeft. Hij wilde immers niet, dat portret of medaille, borstbeeld of standbeeld van Hem bewaard bleef. Hoe Hij er echter thans in waarheid uitziet, en hoe gij en ik Hem eens zullen aanschouwen, daarvan hebben wij een tekening, echt, naar de natuur, van iemand die Hem gezien heeft: "En ik zag in het midden van de zeven kandelaren één, de Zoon des mensen gelijk zijnde, bekleed met een lang wit kleed tot de voeten, en omgord aan de borsten met een gouden gordel. En zijn hoofd en haar was wit gelijk als witte wol, gelijk sneeuw; en zijn ogen gelijk een vlam vuurs; en zijn voeten waren blinkend koper gelijk en gloeiden als in een oven; en zijn stem als een stem veler wateren. En hij had zeven sterren in zijn rechterhand en uit zijn mond ging een tweesnijdend zwaard en zijn aangezicht was gelijk de zon schijnt in haar kracht. En toen

ik Hem zag, viel ik als dood aan zijn voeten, en Hij leidde zijn rechterhand op mij, zeggende tot mij: vrees niet, Ik ben de eerste en de laatste, en die leef; en Ik ben dood geweest, en zie Ik ben levend in alle eeuwigheid. Amen. En Ik heb de sleutels der hel en des doods." (Openbaring 1 : 13-18)

Dat is het heerlijk vignet op het titelblad der openbaring van Johannes, de discipel, die Jezus liefhad. Nu breekt in dit boek, in dit slotwoord en kroon des Bijbels, de heerlijkheid van Christus door, en verlicht de laatste tonelen van de geschiedenis der aarde. Allereerst zeven woorden van macht, van bestraffing, van belofte aan de zeven gemeenten: een beeld, zowel van de op elkaar volgende, als naast elkaar bestaande toestanden der kerk en der gemeente van Christus. Zeven woorden, vol van de Geest, van Hem, die alle macht heeft in hemel en op aarde. "Volg Mij" roept hier een Koning en Overwinnaar, die zich reeds glansrijk door het slaggewoel heeft heengeslagen, zijn wapengenoten toe, die nog met inspanning van alle krachten de strijd voeren en belooft hun onvergankelijke kronen.

"Die overwint, Ik zal hem geven te eten van de boom des levens, die in het midden van het paradijs Gods is. Die overwint, zal van de tweede dood niet beschadigd worden. Die overwint, Ik zal hem geven te eten van het manna, dat verborgen is en Ik zal hem geven een witten keursteen, en op de keursteen een nieuwe naam geschreven, welken niemand kent, dan die hem ontvangt. Die overwint, en die mijn werken tot het einde toe bewaart, Ik zal hem macht geven over de heidenen; en hij zal ze hoeden met een ijzeren staf; zij zullen als pottenbakkersvaten vermorzeld worden, gelijk ook Ik van mijn Vader ontvangen heb. En Ik zal hem de morgenster geven. Die overwint, zal bekleed worden met witte kleren, en Ik zal zijn naam geenszins uitdoen uit het boek des levens en Ik zal zijn naam belijden voor mijnen Vader en voor zijn engelen. Die overwint, Ik zal hem maken tot een pilaar in de tempel mijns Gods, en hij zal niet meer daaruit gaan, en Ik zal op hem schrijven de naam der stad mijns Gods, namelijk van het nieuwe Jeruzalem, dat uit de hemel van mijn God afdaalt en ook mijn nieuwe naam. Die overwint, Ik zal hem geven met Mij te zitten in mijn troon, gelijk als Ik overwonnen heb en ben gezeten met mijn Vader in Zijnen troon."

Dan beveelt Hij met de stem van vele wateren aan Zijn vriend en discipel: "kom hier op, en Ik zal u tonen, hetgeen na deze geschieden moet". Spoedig is Johannes opgeklommen en beziet nu van goddelijk standpunt uit, deze kleine aarde. Daar opent zich voor onze verbaasde ogen de hemelse wereld; zij draait niet angstig en bekrompen om het heden en morgen, zij verloopt zich niet in zorgen voor spijs en drank, voor kleding en rang; ook niet voor industrie, kunst en wetenschap. Dit aardse stof en slijk heeft, Gode zij dank, afgedaan. Hier gaat het niet meer om bestaansvormen, die omdat zij eindig zijn de oneindige geest omlaag trekken, hem kwellen, hem tot last worden; maar om eeuwige goddelijke beginselen van kracht en voortbrenging, van leven en onderhouding, van schuld en oordeel, van een beslissende, grote, eeuwige vergelding. Hier verlustigt zich de geest in de vrijheid van het mysterie en het wonder, waarvan hij als kind in het sprookje een voorsmaak ontving; in deze wereld der vrijheid, waar alles mogelijk is, en alles toch naar schone en eeuwige wetten van het denken geschiedt.

Hier ademt de geest hemelse lucht in, en als hij uit de waarheid is, voelt hij: hier is waarheid. Allereerst aanbidding, door alles wat is, van Hem, die alles geschapen heeft. Wat andere wet zou kunnen gelden? Dan de grote vraag: wie opent, wie leest het door Satans schuld verzegelde boek van het heelal? Voelen wij niet dagelijks hoe wij voor onszelf en voor anderen, hoe anderen voor ons een gesloten boek zijn? Welk een kruis, welk een lijden zonder weerga niet te weten: wie men zelf is, wie anderen zijn, wat de schepping, wat God is.

De dorst der ziel naar kennis misbruikend, bracht Satan de mens ten val door de belofte, dat hij zou wezen als God, kennend het goed en het kwaad. Vorsten der wetenschap noemt de mens hen, die slechts een honderd miljoenste van een letter van dit boek hebben ontraadseld. Sinds de zondeval weent de gehele schepping, omdat dit alles bevattende boek, dit boek der wonderen des lichaams en des geestes, eeuwig gesloten moet blijven. Want in de hemel noch op de aarde, van de Cherub in de hemel tot de duivel in het diepst der hel, is geen wezen geschapen, dat dit boek zou kunnen openen! Moet de schepping dan voor eeuwig een verzegeld boek blijven?

God lof daar treedt Hij op, die eens als de zoon van de timmerman rondwandelde op aarde in een vernedering, die God alleen vermocht te peilen, nu bekleed met een macht en heerlijkheid, die al het geschapene verre overtreft. Op de voorgrond treedt het Lam Gods dat de zonde der wereld draagt; verslagen en vol bewondering spreken de ouderlingen, die rondom Gods troon staan het uit: "Zie de Leeuw uit Juda's stam heeft overwonnen!" Daar barst het jubelkoor van tienduizendmaal tienduizenden los; zij roepen met grote stem: "Het Lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en heerlijkheid en dankzegging. En alle schepsel, dat in de hemel is en op de aarde en onder de aarde, en die in de zee zijn en alles wat in dezelve is, hoorde ik zeggen: Hem die op de troon zit en het Lam zij de dankzegging en de eer de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid. En de vier dieren zeiden: Amen. En de vierentwintig ouderlingen vielen neder en aanbaden degene, die leeft in alle eeuwigheid."

Terwijl nu het Lam de zegelen openbreekt, breken ook de oordelen Gods los. Steeds ernstiger, steeds schrikkelijker over de aarde, die zes duizend jaar lang door de mensen is ontheiligd en bevlekt. En als bij een zwaar onweder rollen de goddelijke donderslagen en de engelen des gerichtts blazen met de bazuinen en gieten hun fiolen uit. Zoals na het onweer de donderslagen wegsterven, en de blauwe lucht zich weer vertoont, opent zich ook, nadat de plagen voleindigd zijn, de hemel, en Hij rijdt op een wit paard, Hij, die het Woord Gods is, de Heer aller heren, de Koning aller koningen. Zij, die Hem lief gehad hebben en hun leven voor Hem hebben gegeven, staan weer op en regeren met Hem duizend jaren, een heerlijke, goddelijke schadeloosstelling voor het korte aardse leven vol moeite en vernedering, reeds vóór de eeuwigheid en tegelijk een rechtvaardiging voor de mensen van Godswege.

Toch wordt het schrikkelijk boze hart der mensheid daardoor niet veranderd. Wanneer de duizend jaren zullen voleindigd zijn, zal Satan uit zijn gevangenis ontbonden worden. Hij zal uitgaan om de volken te verleiden, die in de vier hoeken der aarde zijn, om hen te vergaderen tot de krijg tegen de Heer en tegen zijnen Gezalfde. (Psalm 2) Nu is echter

Gods geduld uitgeput. Hij straft niet langer door onsamenhangende oordelen, door engelen en losgelaten elementen. Maar van Hem, de Heilige, gaat een vuur uit en verteert de opgestane volken. Ja, de aarde gaat op in vlammen en vliedt met de hemel voor het aangezicht van Hem, die op de witte troon zit. De doden, groot en klein, staan voor God; en deze God is Christus, want er is geschreven: de Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel de Zoon gegeven. (Johannes 5 : 22) De boeken worden opengedaan, en zo iemand niet bevonden wordt geschreven te staan in het boek des levens, die wordt geworpen in de poel des vuurs. Dat is de tweede dood.

Nu hebben zonde en schuld afgedaan en in de twee laatste en schoonste hoofdstukken van de Bijbel, schittert ons vriendelijk de ganse heerlijkheid tegen van de eeuwige schepping, die door de dood van Christus met haar God verzoend is; en als een goddelijke balsem op wonden, zes duizend jaar oud, heet het: "en God zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal niet meer zijn, want de eerste dingen zijn weggegaan. En die op de troon zat zei: "Ziet, Ik maak alle dingen nieuw." (Openbaring 21 : 4, 5)

En God zal zijn alles en in allen.

"Zo laat ons dan verwachten de zalige hoop en verschijning der heerlijkheid van de groten God en onzen Zaligmaker Jezus Christus." (Titus 2 : 13)

Nawoord van de vertaler

Onder de schrijvers die in Duitsland en in Holland door het Christelijke publiek zéér worden gezocht, bekleedt de bekende natuurkundige, Professor F. Bettex, zeker niet de minste plaats. Zijn boeken worden gerekend onder de beste van de tegenwoordige tijd en de Christelijke pers is zeldzaam eenstemmig in haar lof over deze werken en houdt niet op ze altijd weer opnieuw ten dringendste bij het publiek aan te bevelen.

En dit is waarlijk ook geen wonder. Nog nimmer werd het Christelijk geloof door een natuurkundige zó warm, zó krachtig, zó meeslepend en overtuigend tegenover de ongelovige verdedigd en gehandhaafd, dan door deze geleerde.

't Zijn boeken, geschreven met het oog op de behoeften en noden van de tegenwoordige tijd, en ze zijn geschreven in zo'n duidelijke en heldere stijl, met zo'n bijzondere gave om het voor de leek onbekende en onbegrijpelijke voor ogen te stellen, dat niemand zich kan ontworstelen aan de bekoring die er van zijn boeken uitgaat, en ze niet uit handen legt, voor de láátste bladzijde werd gelezen.

Een recensent in een Zwitsers dagblad "La gazette de Lausanne" zegt, vol bewondering voor een der vele boeken van de schrijver: "De stijl van Professor Bettex is krachtig en gespierd. Vele bladzijden getuigen van een grote, aangrijpende welsprekendheid. Wat in ons oog de waarde uitmaakt van dit boek, is, dat het geschreven werd door een Christelijk wijsgeer, die tevens een geleerde is van zeldzame universaliteit. Geen domein is vreemd aan deze auteur, die ons beurtelings en met even grote gemakkelijker schitterende lessen geeft in scheikunde en natuurkunde, in sterrenkunde en plant- en dierkunde, als in theologie en zedenkunde."